

วารสาร ศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568 Vol. 3 No. 1 January-April 2025

JOURNAL OF SRISUVARNABHUMI REVIEW (JSBR)

ISSN 2985-2838 (Print)

วิทยาลัยสงฆ์สุวรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

☎ 091 883 4016

✉ srisuvarna2567@gmail.com

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

Journal of Srisuvarnabhumi Review

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568

Vol. 3 No. 1 January-April 2025

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการตีพิมพ์ เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ ของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามวิถีของการศึกษาเชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา และสหวิทยาการอื่นๆ

เจ้าของ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 249 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่
อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. 062 697 8932

พิมพ์ที่ จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
เฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์จะต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
พระสุพรรณวชิราภรณ์, ดร.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.
พระครูโสภณวิธานวัตร, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

พระครูสถิตธรรมมาลังการ, ดร.

กองบรรณาธิการ

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.
พระครูสิริพุทธิศาสตร์, ดร.
พระครูปริยัติกิตติวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมพ์มาศ หงส์สมบัติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปติมา ไชยิตเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจมาศ นาควงษ์

ดร.รุ่งนิภา เหลียง
ดร.เพ็ญพรรณ เพ็ญพลอย
นายนราธร สายเส็ง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
วิทยาเขตสุพรรณบุรี
วิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
วิทยาเขตสุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ฝ่ายประสานงาน

นายเอกมงคล เพ็ชรวงษ์

ว่าที่ร้อยตรี ดร.สนธยา สิทธิเกรียงไกร

ฝ่ายศิลปกรรม

พระสมุห์ยุทธนา มาลาวีโส

พระนภ จีรวทมน

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

นางสาววิกานดา ศรศักดิ์

ฝ่ายสัมภาษณ์

นางสาวภัทรกุล ศิลปรัตน์

บทบรรณาธิการ

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568 ซึ่งฉบับนี้จะมีบทความทางวิชาการที่อยู่ในกลุ่มเนื้อหาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา บาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชนการพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ ถึงแม้บทความจะมีความหลากหลาย แต่ทุกบทความยังคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินคุณภาพผู้ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้พิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมที่จะประเมินบทความตามที่ได้มอบหมาย โดยจะให้ความสำคัญในแง่เป็นผู้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับบทความที่มีเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของวารสารกำหนดไว้ กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงตามระบบต่อไป ทั้งนี้ บทความที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย หรือ Thai Journal citation index Centre (TCI) กำหนดไว้

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัย และบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการศึกษาของประเทศชาติต่อไปและผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยบทความประจำวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ฉบับนี้จะประกอบด้วย

บทความวิจัยมีดังนี้ 1) การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ เขียนโดย ปภัสรา ตีอุโมงค์, อรรถพงษ์ ผิวเหลือง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จีราภา ทั้งเชียงใหม่ โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 2) การวิเคราะห์ศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโหลง จังหวัดกระบี่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เขียนโดย วิไลวรรณ วิไลรัตน์, อัสมะ เปาะโกะ, กัญญาพัชร คนเรียน และนุชรินทร์ อินทร์สุวรรณ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทความวิชาการมีดังนี้ 1) หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักแห่งเศรษฐกิจศาสตร์ เขียนโดย พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ และเอกมงคล เพ็ชรวงษ์วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการอบรมเยาวชน เขียนโดย ชาตรี ชุมเสน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 3) สิทธิสตรี: กรณีอุปสมบทภิกษุณีในพระพุทธศาสนาเถรวาท เขียนโดย พระมหาภรณ์กฤตย์ จิตสจฺโจ นิสิตปริญญาตรี หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และภัทรกุล ศิลปรัตน์ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้รับประเมินบทความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระครูสถิตธรรมาลังการ, ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

■ การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่	1
The Development of Analytical Reading skills using Inquiry-based Learning of Grade 5 Students at Anuban Chiang Mai School.	
ปภัสรา ดีอุโมงค์, อรรถพงษ์ ผิวเหลือง, จิราภา ทั้งเชียงใหม่	
■ การวิเคราะห์ศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยววัดบางทอง จังหวัดกระบี่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	10
Potential Analysis Wat Bang Thong Krabi tourist attraction to promote cultural tourism.	
วิไลวรรณ วิไลรัตน์, อัสมะ เปาะโกะ, กัญญาพัชร คนเรียน, นุชรินทร์ อินทร์สุวรรณ	
■ หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักแห่งเศรษฐศาสตร์	22
Organizational Management according to the Buddhist concept method.	
พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ, เอกมงคล เพ็ชรวงษ์	
■ ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการอบรมเยาวชน	34
Study the principles of Buddhism appropriate for training youth.	
ชาตรี ชุมเสน	
■ สิทธิสตรี: กรณีอุปสมบทภิกษุณีในพระพุทธศาสนาเถรวาท	47
Women's Rights: The Case of Bhikkhuni Ordination in Theravāda Buddhism.	
พระมหากรณกฤตย์ จิตสจฺโจ, ภัทรกุล ศิลปรัตน์	
■ จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	55
■ หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	57

การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่

The Development of Analytical Reading skills using Inquiry-based
Learning of Grade 5 Students at Anuban Chiang Mai School

¹ปัทสรา ดีอุโมงค์, ²อรรถพงษ์ ผิวเหลือง, ³จิราภา ทั้งเชียงใหม่

¹Papatsara Deeumong, ²Atthaphong Phiwheung, ³Chirapha Taugchaiangmai

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

^{1,2}Faculty of Education Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

³โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

³Anuban Chiang Mai School

¹Corresponding author, e-mail: paputsra.ying@gmail.com

Received: September 06, 2024; Revised: February 11, 2025; Accepted: February 27, 2025

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบสืบเสาะหาความรู้ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ โดยการเลือกแบบการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) รูปแบบของการทำวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental research) ด้วยวิธีการใช้กลุ่มทดลองกลุ่มเดียวคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยทำการวัดผลก่อนการทดลอง และทำการวัดผลหลังการทดลอง (One group Pretest-Posttest Design) เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการเรียนการสอน แบบฝึกหัด ข้อสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และสถิติทดสอบค่า t-test แบบ Dependent Sample

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการทดสอบประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ มีประสิทธิภาพ 85.75/78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้คือ 75/75 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การอ่านเชิงวิเคราะห์, การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

Abstract

This research aimed to 1) test the effectiveness of analytical reading skills training of Grade 5 students of Chiang Mai Kindergarten School according to the standard criteria of 75/75, 2) compare the analytical reading achievement of students using the inquiry-based learning management of Grade 5 students of Chiang Mai Kindergarten School before and after studying, and 3) study the satisfaction of Grade 5 students toward the inquiry-based learning management. The sample group was Grade 5 students of Chiang Mai Kindergarten School by selecting the simple random sampling design. The research design was a quasi-experimental research using a single experimental group, which was Grade 5 students, by measuring the results before the experiment and measuring the results after the experiment (One group Pretest - Posttest Design). The research instruments used in this research included the lesson plan, exercises, pre-test and post-test, and student satisfaction questionnaire. The obtained data were analyzed using basic statistics, including mean, standard deviation, percentage, and t-test Dependent Sample. The research results found that 1) the efficiency test of the analytical reading skills of grade 5 students at Chiang Mai Kindergarten School was 85.75/78.17, which was higher than the standard criteria of 75/75. 2) The analytical reading achievement using inquiry-based learning of grade 5 students at Chiang Mai Kindergarten School after studying was significantly higher than before studying at a statistical level of .05. 3) The satisfaction of grade 5 students with learning management using inquiry-based learning was at the highest level.

Keywords: Analytical Reading, Inquiry-Based Learning.

บทนำ

คุณสมบัติผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (3R8C) ทักษะที่มีความสำคัญในด้านความรู้ ได้แก่ ทักษะการอ่าน ผู้เรียนต้องอ่านออก อ่านจับใจความได้ เพื่อนำไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวไว้ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อเป็นประโยชน์พื้นฐานของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551: 39) ที่ระบุไว้ว่า คุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถแยกแยะข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง จับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน และนำความรู้ความคิดจากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต

การอ่านเชิงวิเคราะห์ หมายถึง การอ่านเนื้อเรื่องอย่างละเอียดเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลสนับสนุนหรือเหตุผลที่ปรากฏเรื่องมีส่วนช่วยส่งเสริมแนวคิดหลักของเรื่องหรือไม่ เป็นการอ่านที่ช่วยให้ผู้อ่านได้พัฒนาความสามารถในการคิดและวิเคราะห์ การเลือกใช้วิธีอ่านที่เหมาะสมการประมวลผลสิ่งที่อ่านและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ จากการสังเกต สอบถามครูพี่เลี้ยงและร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลจากเพื่อนที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ พบว่า ผู้เรียนบางคนมีปัญหาในการอ่านเชิงวิเคราะห์ จับใจความสำคัญของเรื่องไม่ได้ เด็กบางคนอ่านได้แต่ไม่รู้เรื่องที่อ่าน และไม่สามารถแยก

ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ ทำให้การอ่านไม่มีความหมาย และไม่มีประโยชน์เพราะไม่ได้รู้เรื่องหรือได้สาระความรู้จากเรื่องที่อ่าน สอดคล้องกับ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) วิชาภาษาไทย ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 53.89 (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2565: 1) นริศรา ชยธวัช (2563: 2) แชนซ์ จันทร์บวร (2562: 3) และชลธิดา หงส์เหม (2560: 6) พบว่า นักเรียนมีปัญหาในเรื่องการอ่าน นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความคิดในการวิเคราะห์เนื้อหาสาระจากเรื่องที่อ่านแสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง โดยครูต้องเตรียมสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ และทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยคอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้สืบค้นสืบเสาะ สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่างๆ จนเกิดความเข้าใจและรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมาย วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีวิธีการโดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามหรือเกิดความสงสัยในเรื่องหรือเนื้อหาที่ผู้สอนกระตุ้นแล้วใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นหาคำตอบ โดยที่ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน หาประเด็นที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน มาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่กำลังจะเรียนรู้ รวมไปถึงการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ สอดคล้องกับลินนิภา ชัยภาค (2565: บทคัดย่อ) พบว่า ในภาพรวมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเกมกระดาน อยู่ในระดับมากที่สุด ณัฐฉา ศิริระชา (2564: บทคัดย่อ) พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนจากการใช้นวัตกรรมการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และโชติรส อับสมบุรณ์ (2564: บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับเทคนิค SSCS อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษา การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ โดยนำนวัตกรรมจัดการเรียนรู้มาใช้เป็นฐานในการจัดการเรียน เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความสนใจ 2) การค้นหาความรู้ 3) การอธิบาย 4) การขยายความรู้ 5) การประเมินผล เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ และนำไปใช้ในการแก้ปัญหาของผู้เรียนและพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1 เพื่อทดสอบประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ โดยใช้เกณฑ์การทดสอบประสิทธิภาพ 75/75
- 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ก่อนเรียนและหลังเรียน
- 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่อการนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบสืบเสาะหาความรู้

วิธีการดำเนินวิจัย

ในการทำวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง ด้วยวิธีการใช้กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว-วัดผลก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 273 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ห้อง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 31 คน แบ่งเป็นนักเรียนชายจำนวน 14 คน และนักเรียนหญิงจำนวน 17 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นโรงเรียนเครือข่ายและ เป็นชั้นเรียนที่ได้รับอนุญาตให้วิจัยได้

1.2 เนื้อหาที่ใช้ คือ สารการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มการเรียนรู้ภาษาไทย สารที่ 1 การอ่าน ตัวชี้วัดตัวชี้วัด ท 1.1 ป.5/3 อธิบายความหมายโดยนัยจากเรื่องที่อ่านอย่างหลากหลาย ท 1.1 ป.5/4 แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน ท 1.1 ป.5/5 วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

1.3. ด้านระยะเวลา ภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ตั้งแต่เดือนมิถุนายน - กันยายน พ.ศ. 2567 จำนวน 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 1 ชั่วโมง รวมเวลาทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียนเป็น 8 คาบ

1.4. ด้านตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้น คือ ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย มี 2 ชุด ได้แก่ 1) แผนที่ใช้ในการเรียนการสอน 2) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

2.2 การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือในการวิจัยมี 3 ชุด ได้แก่ 1) แผนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมระดับมากเท่ากับ 3.77 2) แบบทดสอบค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.79 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 5.00

3. วิธีในการดำเนินงานวิจัย

3.1 อธิบายรายละเอียดให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ การเตรียมตัว และการเข้าร่วมกิจกรรมตามขั้นตอนอย่างถูกต้องเหมาะสม

3.2 สอนผู้เรียนตามแผนการสอนโดยใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้และให้ผู้เรียนทำแบบฝึกทักษะ

3.3 เก็บคะแนนจากการทำแบบฝึกหัดเพื่อนำไปวิเคราะห์

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนและนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เก็บคะแนนของผู้เรียนในระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนการสอน และเก็บคะแนนหลังเรียนของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพกระบวนการ (E1) และค่าประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E2) โดยใช้สถิติ

4.2 เก็บคะแนนผลงานการอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคน นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และทดสอบค่า t-test

4.3 เก็บระดับความพึงพอใจจากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ นำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน เป็นร้อยละ

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ การหาค่าประสิทธิภาพ E1 และการหาค่าประสิทธิภาพ E2

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.75/78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ที่ 75/75

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ พบว่า นักเรียนมีความเห็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.04)

อภิปรายผล

1. การทดสอบประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ มากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้โดยได้ 85.75/78.17 เพราะว่า การเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการทำแบบฝึกหัดกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากฝึกฝนตนเองสอดคล้องกับ นลินนิภา ชัยภาค (2565: บทคัดย่อ) ซึ่งมีผลการวิจัยว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเกมกระดาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 72.69/74.27 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และโชติรส อัมสมบุญ (2564: บทคัดย่อ) ซึ่งมีผลการวิจัยว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับเทคนิค SSCS มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางเคมีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่แตกต่างจากเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60)

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ การจัดการเรียนการสอนหลังการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้อง แชไข จันท์บรร (2562: บทคัดย่อ) ซึ่งมีผลการวิจัยว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .01 และเจษฎา บุญมาโฮม (2562: บทคัดย่อ)

ซึ่งมีผลการวิจัยว่า ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์หลังการเรียนโดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านร่วมกับการสอนแบบ CCR สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งมีผลการวิจัยว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.04) เพราะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่อ่านได้ด้วยตนเอง โดยเน้นการอ่านแบบวิเคราะห์ จนกว่าจะเข้าใจและจดจำเรื่องราวที่อ่านได้ สอดคล้อง นลินนิภา ชัยภาส (2565: บทคัดย่อ) ซึ่งมีผลการวิจัยว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ร่วมกับการเกมกระดาน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และณัฐภูมิ ศรีระชา (2564: บทคัดย่อ) ซึ่งมีผลการวิจัยว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์รายวิชาเคมีเรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1) แนะนำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้และให้ผู้เรียนหาข้อมูลเพิ่มเติม ในเรื่องนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ จะได้เข้าใจกระบวนการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น

2) นำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นและนำผลมาเปรียบเทียบเพื่อให้การวิจัยมีประสิทธิภาพต่อไป

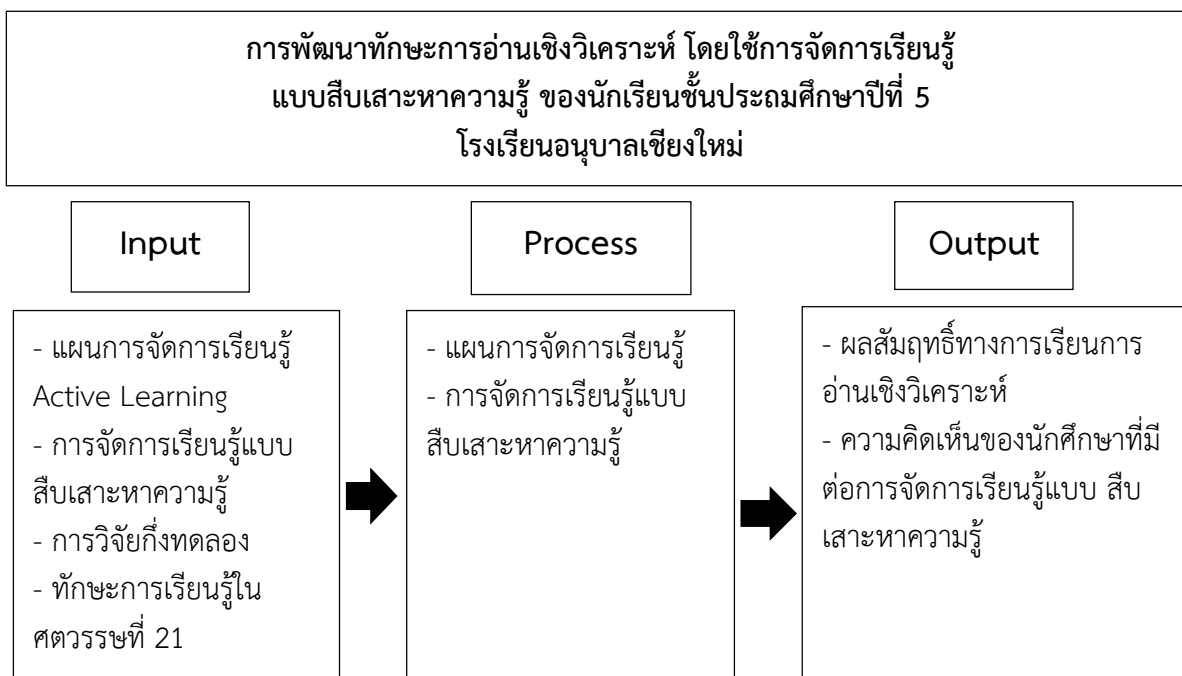
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ผู้วิจัยสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอน โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

2) ผู้วิจัยควรเปรียบเทียบคะแนนที่ผู้เรียนทำได้ก่อนเรียนกับคะแนนที่ผู้เรียนได้หลังเรียน เพื่อพัฒนาปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้นวัตกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และพัฒนาความสามารถในด้านการเรียน เรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยให้สูงขึ้นตามศักยภาพของนักเรียน และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ดังแผนภาพโมเดลต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

จากแผนภาพแสดงองค์ความรู้ใหม่ซึ่งมีคำอธิบายดังนี้

Input ได้แก่ องค์ประกอบตั้งต้นในการดำเนินงานวิจัย ประกอบไปด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ Active Learning, การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้, การวิจัยกึ่งทดลอง, ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Process ได้แก่ กระบวนการวิจัย ประกอบไปด้วย แผนการจัดการเรียนรู้, นวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

Output ได้แก่ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการวิจัย ประกอบไปด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านเชิงวิเคราะห์, ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

บทสรุป

1. การหาค่าประสิทธิภาพแบบฝึกหัดการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 ซึ่งผลการวิจัยว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกทักษะระหว่างเรียน (E1) เท่ากับ 85.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ E2 เท่ากับ 78.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($\bar{X}$ = 23.45, S.D. = 3.20) สูงกว่าก่อนเรียนที่ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($\bar{X}$ = 13.65, S.D. = 3.12) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการใช้นวัตกรรมแบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งมีผลการวิจัยว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.04)

เอกสารอ้างอิง

- กมลฉัตร กล่อมอ้อม. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning): รายวิชาการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 192.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/3sE5P> [30 มิถุนายน 2564]
- กองทัพ เคลือบพนิชกุล. (2542). การใช้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ จำกัด.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์ จำกัด.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2562). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี: บาลานส์ดีไซน์แอนพริ้นติ้ง แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น.
- ทิตินา แคมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2546). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคุรุสภา.
- สาโรช โศภิตรักษ์. (2546). นวัตกรรมการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: บริษัทบุ๊คพอยท์ไทยวัฒนาพานิช.
- นริศรา ชยธวัช. (2563). การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บันลือ พฤกษ์วัน. (2534). มติใหม่การสอนอ่าน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ประจวบจิตร คำจตุรัส . (2535). ประมวลผลการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (อัดสำเนา)
- ประเทิน มหาจันทร์. (2530). การสอนอ่านเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์.
- ผดุงยศ ดวงมาลา. (2530). การสอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ภพ เลหาไพบุลย์. (2542). แนวการสอนวิทยาศาสตร์(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วรรณิ์ โสมประยูร. (2542). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2546). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคุรุสภา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2546). คู่มือการจัดกิจกรรมการอ่านเชิงวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2558). *การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินต์.
- สุวัฒน์ นิยมคำ. (2531). *ทฤษฎีและทางปฏิบัติในการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เจเนอรัลบุ๊กส์ เซ็นเตอร์.
- สุวัฒน์ นิยมคำ. (2531). *ทฤษฎีและทางปฏิบัติในการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: เจเนอรัลบุ๊กส์ เซ็นเตอร์.
- สุวิมล เขี้ยวแก้ว. (2540). *การสอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์.

การวิเคราะห์ศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโหลง จังหวัดกระบี่ เพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Potential Analysis Wat Bang Thong Krabi tourist attraction to promote cultural tourism

¹วิไลวรรณ วิไลรัตน์, ²อัสมะ เปาะโกะ, ³กัญญาพัชร คนเรียน, ⁴นุชรินทร์ อินทร์สุวรรณ

¹Wilaiwan Wilairat, ²Asma Pohkoh, ³Kanyaphat Khonrian, ⁴Nutcharin Insuwan

^{1,2,3,4}สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

^{1,2,3,4}Social Studies Program, Faculty of Humanities & Social Sciences,
Yala Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: wilaiwan.w@yru.ac.th

Received: February 10, 2025; Revised: March 29, 2025; Accepted: April 02, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโหลง จังหวัดกระบี่ 2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดบางโหลง จังหวัดกระบี่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีทั้งหมด 17 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส ชาวบ้านพื้นที่บ้านบางโหลง และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดบางโหลง โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลการวิจัยด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโหลง มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านที่ตั้ง/ลักษณะทางกายภาพ 2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีจุดแข็ง คือ การที่มีทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม มีพระมหาธาตุเจดีย์เฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษามหาชริาลงกรณ์ เป็นจุดเด่น บริเวณใกล้เคียงมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว มีห้องน้ำ ที่จอดรถ ศาลาที่พักอย่างเพียงพอ และมีตำรวจท่องเที่ยวคอยบริการแก่นักท่องเที่ยว จุดอ่อน คือ พื้นที่บางจุดภายในวัดยังไม่ได้รับการพัฒนาและมีสุนัขจรจัดซึ่งเป็นอันตรายกับนักท่องเที่ยว แต่ยังมีโอกาสในการพัฒนาเนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโหลงมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมให้การสนับสนุน และสามารถเชื่อมโยงไปยังเส้นทางแหล่งท่องเที่ยว เช่น เหมืองแร่ถ้ำทองกลาง ปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรค คือ ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคมเข้าฤดูฝน ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยววัดบางโหลงลดลง โดยมีแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววัดบางโหลง 2) ด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน 3) ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

คำสำคัญ: วัดบางโหลง, ศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This research aims to: (1) analyze the potential of Wat Bang Thong as a tourist destination in Krabi Province and (2) propose guidelines for the development and promotion of cultural tourism at Wat Bang Thong. The study involved 17 participants, including community leaders, the abbot, local residents of Ban Bang Thong, and tourists visiting the temple. A purposive sampling method was used, and data were analyzed through content analysis and presented using descriptive narration. The findings indicate that the potential of Wat Bang Thong as a tourist destination can be categorized into three aspects: (1) location and physical characteristics, (2) tourism resources, and (3) facilities. The strengths of the site include its beautiful landscape and environment, with the Phra Maha That Chedi Chaloe Phra Kiat 50th Anniversary Mahavajiralongkorn as a key attraction. Additionally, its proximity to natural tourist sites, sufficient restrooms, parking spaces, rest pavilions, and the presence of tourist police enhance the visitor experience. However, some areas within the temple remain underdeveloped, and the presence of stray dogs poses a potential hazard to tourists. Despite these challenges, Wat Bang Thong has opportunities for development due to the support of relevant authorities and its potential to connect with other tourist routes, such as the Tham Thong Lang Mine. The primary obstacle is the rainy season from July to October, which results in a decline in visitor numbers. The study proposes the following strategies for developing and promoting tourism at Wat Bang Thong (1) Enhancing tourism promotion and public relations, (2) Addressing the impact of tourism on the local community, (3) Encouraging community participation, and (4) Improving facilities and amenities.

Keywords: Wat Bang Thong, Attraction potential, Cultural tourism.

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยพบว่า มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองไทย ตั้งแต่ 1 มกราคม-31 ธันวาคม พ.ศ. 2566 จำนวนมากกว่า 28 ล้านคน สร้างรายได้จากการใช้จ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวต่างชาติมากกว่า 1.2 ล้านล้านบาท โดยในช่วงเทศกาลสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ พ.ศ. 2567 บรรยากาศการท่องเที่ยวไทย ทั้งตลาดต่างประเทศและตลาดในประเทศจะคึกคักขึ้นจากปีที่ผ่านมา เกิดเป็นรายได้ทางการท่องเที่ยวไทย รวมประมาณ 54,400 ล้านบาท หรือเท่ากับเพิ่มขึ้น 44% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา (โพสต์ทูเดย์, [ออนไลน์], 2 กุมภาพันธ์ 2567) การท่องเที่ยวส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้มีคุณภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความภูมิใจของประเทศ ทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น และเพื่อเป็นการส่งเสริมจิตสำนึกการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ทรงคุณค่าและสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืน (เกิงศักดิ์ ชัยชาญ, 2556)

จังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ฝั่งตะวันตกบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามันเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กแต่มากด้วยทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมอันเก่าแก่ ผู้คนในจังหวัดกระบี่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม แต่สามารถ

ผสมผสานความแตกต่างได้อย่างกลมกลืน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดจนนำไปสู่คำขวัญที่ว่า “กระบี่ เมืองน่าอยู่ ผู้คนน่ารัก” จังหวัดกระบี่มีพื้นที่ประมาณ 4,708 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศ ประกอบด้วยภูเขาสลับที่ราบ และที่ราบริมชายฝั่งทะเล มีหมู่เกาะมากกว่า 154 เกาะ มีชายหาดที่มีชื่อเสียง เช่น หาดไร่เล หาดอ่าวนาง และอ่าวมาหยา มีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์

อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เป็นอีกหนึ่งอำเภอที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงามทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง คือ วัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโทอง) ตั้งอยู่ที่บ้านบางโทอง ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2483 ในที่ดินบริจาคของนายเปล้า ทองศิริ นายมัน เฟ่งกิจ และนายน่วม คำพันธ์ บนพื้นที่กว่า 100 ไร่ บริเวณรอบวัดเป็นสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของกระบี่ เดิมวัดแห่งนี้ชาวบ้านเรียกกันว่า “วัดบางโทอง” ซึ่งตั้งตามชื่อหมู่บ้านที่ตั้ง

จุดเด่นของวัดมหาธาตุวชิรมงคลหรือวัดบางโทอง คือ พระมหาธาตุเจดีย์ เถลิงพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ ที่สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ซึ่งขณะนั้นดำรงพระราชอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร พระมหาธาตุเจดีย์แห่งนี้มีความสูงถึง 95 เมตร โดดเด่นด้วยสถาปัตยกรรมแบบไทยประยุกต์ ผสมผสานกับศิลปะแบบพุทธคยา ประเทศอินเดีย บริเวณรอบๆ พระมหาธาตุเจดีย์มีระเบียบรายล้อมทั้ง 4 ด้าน และมีพระพุทธรูปต่างๆ ประดิษฐานอยู่จำนวนมาก ภายในพระมหาธาตุเจดีย์มีพระพุทธรูปเป็นพระประธานองค์ใหญ่ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และตกแต่งด้วยลายกระหนก ลายไทยอ่อนช้อย วัดบางโทองมีความสำคัญในฐานะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดกระบี่ พระมหาธาตุเจดีย์ เถลิงพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ เป็นสัญลักษณ์ของวัดและของจังหวัดกระบี่ (ปิ่น บุตรี, [ออนไลน์], 1 กุมภาพันธ์ 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงนำมาสู่การศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววัดบางโทอง จังหวัดกระบี่ ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนให้ดำรงไว้ในสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนในคงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโทอง จังหวัดกระบี่
2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดบางโทอง จังหวัดกระบี่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดบางโทอง จังหวัดกระบี่
2. ทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดบางโทองจังหวัดกระบี่
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดบางโทอง จังหวัดกระบี่ ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และครอบคลุมมากที่สุด โดยคำถามจะมีลักษณะของคำถามแบบปลายเปิดกลุ่มตัวอย่างที่เลือกสัมภาษณ์ คือ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง และมีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยววัดบางโทรงรูปแบบต่างๆ จากตัวแทนที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงในส่วนการท่องเที่ยววัดบางโทรง จังหวัดกระบี่

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน เจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป ชาวบ้านพื้นที่บ้านบางโทรง จำนวน 5 คน และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดบางโทรง จำนวน 10 คนโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยววัดบางโทรง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1.1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโทรง โดยสัมภาษณ์ 17 คน

1) นายจำเริญ อินทร์แก้ว ผู้นำชุมชน 2) พระครูสมุห์ วิธวินทร์ อคฺคปญฺโญ เลขานุการเจ้าคณะอำเภอปลายพระยา 3) นายไพศาล แสงการ นางสุพรรณ รอดแก้ว นายวิเชียร ชูน้อย นางลัดดาวัลย์ แก้วศิลา และนายกมล กำลังดี ชาวบ้านพื้นที่วัดบางโทรง 4) นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดบางโทรง จำนวน 10 คน

3.1.2 แบบสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโทรง โดยสัมภาษณ์ 17 คน

1) นายจำเริญ อินทร์แก้ว ผู้นำชุมชน 2) พระครูสมุห์ วิธวินทร์ อคฺคปญฺโญ เลขานุการเจ้าคณะอำเภอปลายพระยา 3) นายไพศาล แสงการ นางสุพรรณ รอดแก้ว นายวิเชียร ชูน้อย นางลัดดาวัลย์ แก้วศิลา และนายกมล กำลังดี ชาวบ้านพื้นที่วัดบางโทรง 4) นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดบางโทรง จำนวน 10 คน

3.2 การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.2.1 ข้อมูลเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในศึกษาวิจัย

3.2.2 ติดต่อผู้นำชุมชนที่ดูแลการจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง นัดวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์

3.2.3 จัดทำแบบสัมภาษณ์สำหรับการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยววัดบางโทรง

3.2.4 ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยววัดบางโทรง และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดบางโทรง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้จากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มาประมวล คัดกรอง และจัดลำดับเนื้อหา

2. นำข้อมูลที่ได้จากการประมวลมาแยกเป็นประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ และนำมาวิเคราะห์เป็นภาพรวม

3. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโหลง จังหวัดกระบี่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโหลงและเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดบางโหลง ซึ่งผลการวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโหลง จังหวัดกระบี่

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จากการจัดการท่องเที่ยววัดบางโหลง โดยใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis สามารถกำหนดประเด็นในการศึกษาได้ 3 ประเด็น คือ 1. ด้านที่ตั้ง/ลักษณะทางกายภาพ (ทัศนียภาพ สภาพแวดล้อม และโครงสร้างภายในวัด) 2. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว (โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว) และ 3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา อินเทอร์เน็ต ความปลอดภัย ที่จอดรถ หอพัก ร้านอาหาร และร้านของที่ระลึก) จากการศึกษาพบว่าสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโหลงมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ดังนี้

ภาพที่ 1 พระมหาธาตุเจดีย์

ภาพที่ 2 ภายในพระมหาธาตุเจดีย์

จุดแข็ง (Strengths)

1. ด้านที่ตั้ง/ลักษณะทางกายภาพ

วัดบางโหลง ตั้งอยู่ที่ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ที่ได้มีการสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ซึ่งขณะนั้นดำรงพระราชอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่รายล้อมด้วยทัศนียภาพและสภาพแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์และสวยงาม โครงสร้างภายในวัดมีการแบ่งเขตภายในวัดออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ สังฆาวาสและพุทธาวาส สังฆาวาส จะเป็นส่วนกุฏิสงฆ์สำหรับภิกษุสามเณรจำพรรษา โดยส่วนของพุทธาวาสจะเป็นที่ตั้งของสถูปเจดีย์ อุโบสถ สถานที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพระมหาธาตุเจดีย์ เฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ เป็นจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวทุกคนจะต้องมาถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึก เนื่องจากพระมหาธาตุเจดีย์

มีความสวยงาม การประดับตกแต่งคล้ายคลึงกับมหาเจดีย์พุทธคยา สถานที่ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ประเทศอินเดียจึงเป็นจุดสนใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดบางโทง จังหวัดกระบี่

2. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

วัดบางโทงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีพระมหาธาตุเจดีย์ เณริมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ พระมหาธาตุเจดีย์มีการประดับตกแต่งคล้ายคลึงกับมหาเจดีย์พุทธคยา สถานที่ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ประเทศอินเดีย โดยพระมหาธาตุเจดีย์มีการผสมผสานวัฒนธรรมสามวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ล้านนา อินเดีย และพม่า รอบของพระมหาธาตุเจดีย์มีระเบียงรายทั้ง 4 ด้าน และมีพระพุทธรูปต่างๆ ประดิษฐานอยู่จำนวนมาก ภายในพระมหาธาตุเจดีย์มีพระพุทธรูปเป็นพระประธานองค์ใหญ่ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และตกแต่งด้วยลายกระหนก ลายไทยอ่อนช้อย โดยรอบของวัดยังมีรูปเหมือนหลวงปู่ทวดองค์ใหญ่ จึงเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้และในปัจจุบันทางวัดกำลังดำเนินการสร้างองค์พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ (เจ้าแม่กวนอิม) อีกทั้งในบริเวณใกล้เคียงมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ คือ น้ำตกบางเท่าแม่ ที่สามารถเข้าไปพักผ่อนและทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวได้ เมื่อนักท่องเที่ยวได้เข้าไปเยี่ยมชมพระมหาธาตุเจดีย์ของวัดบางโทงแล้วนั้น และยังเป็นเส้นทางสู่การท่องเที่ยวสถานที่ต่างๆ ภายในจังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดระนอง อีกทั้งยังมีตลาดหน้าวัดให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อสินค้าจากชุมชนบ้านบางโทง

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

วัดบางโทง มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว ได้แก่ ห้องน้ำที่สะอาดและมีเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการโดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น มีถังขยะบริการตามจุดต่างๆ ภายในวัด มีระบบไฟฟ้าและน้ำประปาอย่างทั่วถึง ในส่วนของระบบการคมนาคมถนนอยู่ในสภาพดี รถสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก โดยมีป้ายบอกทางติดตั้งไว้เป็นระยะอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยววัดบางโทง รวมไปถึงที่จอดรถที่มีบริเวณกว้างและศาลาสำหรับพักผ่อนเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว มีร้านกาแฟให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และร้านจำหน่ายวัตถุมงคลที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของวัด นอกจากนี้ยังมีตำรวจท่องเที่ยวคอยอำนวยความสะดวกและดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวัดบางโทง จังหวัดกระบี่

ภาพที่ 3 บริเวณที่จอดรถ

จุดอ่อน (Weaknesses)

1) ด้านที่ตั้ง/ลักษณะทางกายภาพ

ปัจจุบันทางวัดกำลังดำเนินการสร้างองค์พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ (เจ้าแม่กวนอิม) จึงทำให้บางจุดภายในวัดไม่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวัดบางโหลง เนื่องจากมีฝุ่นละอองจากการก่อสร้างทำให้บดบังทัศนียภาพที่สวยงามของวัดบางโหลง

ภาพที่ 4 บริเวณที่กำลังก่อสร้างองค์พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ (เจ้าแม่กวนอิม)

2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทางเดินเข้าสู่พระมหาธาตุเจดีย์เป็นพื้นต่างระดับในบางครั้งนักท่องเที่ยวเดินไม่ระวังทำให้นักท่องเที่ยวสะดุดล้ม แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติบริเวณใกล้เคียงยังไม่เป็นที่รู้จัก บางจุดยังไม่ได้รับการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ และไม่มีชื่อเสียงมากพอจึงทำให้ไม่เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวัดบางโหลง

3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ เช่น ยังไม่มีร้านขายของที่ระลึกที่รวมสินค้าความเป็นเอกลักษณ์หลากหลายของชุมชน และความปลอดภัยภายในวัด มีสุนัขจรจัดเป็นจำนวนมากทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความหวาดกลัว ไม่กล้าเข้าไปเยี่ยมชมสถานที่สักการะในบางจุด ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีการจัดการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โอกาส (Opportunities)

1) ด้านที่ตั้ง/ลักษณะทางกายภาพ

วัดบางโหลงเป็นทางเลือกของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่และจังหวัดพังงาได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และบริษัทนำเที่ยวให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงทำให้วัดบางโหลงเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมทัวร์

2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

โอกาสในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี เขื่อนแม่กวางหลวง อีกทั้งยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ เช่น น้ำตกบางเต้าแม่ เป็นต้น

3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

โอกาสที่กรมปศุสัตว์เข้ามาทำหมันให้กับสุนัขจรจัดเพื่อการหยุดขยายพันธุ์ของสุนัขจรจัดที่อยู่ในวัดเนื่องจากภายในวัดมีสุนัขจรจัดเป็นจำนวนมากจึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการหวาดกลัวและไม่กล้าเข้าไปในบริเวณวัด ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โอกาสที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่และองค์การบริหารส่วนตำบลนาเหนือเข้าไปส่งเสริมให้มีการจัดตั้งร้านของที่ระลึกเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนภายในชุมชนบ้านบางโหลง และโอกาสที่ตำรวจท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวัดบางโหลง จังหวัดกระบี่

อุปสรรค (Threats)

1) ด้านที่ตั้ง/ลักษณะทางกายภาพ

ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคมเข้าฤดูฝนและหน้ามรสุมของประเทศไทยอาจจะไม่ใช่ช่วงเวลาที่ดีในการท่องเที่ยววัดบางโหลง จึงทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง

2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติบริเวณใกล้เคียงบางจุดยังไม่เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว จึงขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยววัดบางโหลงทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง

3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ภายในวัดยังไม่มีทางเดินเชื่อมระหว่างสถานที่ต่างๆ ภายในวัด จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมในบางครั้งไม่สามารถหาที่หลบแดดหลบฝนได้ และในช่วงเทศกาลที่มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากทำให้มีตำรวจท่องเที่ยวไม่เพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยว

2. แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดบางโหลง

คณะผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัย จากประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะสถานที่ท่องเที่ยววัดบางโหลง โดยนักท่องเที่ยว ชาวบ้าน เจ้าอาวาส และผู้นำชุมชน ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

นักท่องเที่ยวได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดบางโหลงในส่วนของการเดินทางเชื่อมระหว่างสถานที่ต่างๆ ภายในวัด เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมในบางครั้งไม่สามารถหาที่หลบแดดหลบฝนได้ จึงอยากให้ทางวัดพิจารณาการสร้างทางเดินเชื่อมระหว่างสถานที่ต่างๆ ภายในวัด

2) ด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

ชาวบ้านมีรายได้จากการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยที่ไม่ได้รับผลกระทบด้านลบจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว เนื่องจากทางวัดมีการจัดสรรพื้นที่ที่เหมาะสม อีกทั้งชาวบ้านยังมีรายได้จากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดบางโหลง ซึ่งสอดคล้องกับเจ้าอาวาสได้ให้สัมภาษณ์วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2567 ว่า “ผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวในบางครั้งนักท่องเที่ยวที่เที่ยววัดบางโหลงได้นำอาหารลงมารับประทานทำให้มีเศษอาหาร เศษขยะจำนวนมาก แต่ทางวัดมีการบริการถังขยะที่เพียงพอและดูแลความสะอาดทุกวัน ทำให้วัดมีความสะอาดพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดบางโหลง และทางวัดยังมีการจัดสรรพื้นที่ที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านและคนในพื้นที่บ้านบางโหลง”

3) ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทในด้านการดูแลและพัฒนาวัดในวันสำคัญต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับชาวบ้านได้ให้สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2567 ว่า “ในส่วนของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด ชาวบ้านที่มีจิตอาสาได้จัดเวรเข้ามาพัฒนาดูแลความสะอาดพื้นที่ภายในวัด และถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ เป็นต้น”

4) ด้านการประชาสัมพันธ์

การท่องเที่ยววัดบางโพงในอดีตและปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจและเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากวัดมีชื่อเสียงในเรื่องของพระมหาธาตุเจดีย์และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางโซเชียลมีเดีย ซึ่งในอนาคตคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจกับการท่องเที่ยววัดบางโพงมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผู้นำชุมชนได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2567 ว่า “ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยววัดบางโพงเป็นจำนวนมาก โดยวันปกติจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย แต่ในวันหยุดหรือเทศกาลสำคัญจะมีนักท่องเที่ยวชาวไทยมากเป็นพิเศษ อีกทั้งยังเป็นสนามสอบในการสอบบาลีสนามหลวงของพระภิกษุ สามเณร” ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการวางแผนเพื่อจัดการท่องเที่ยววัดบางโพง จังหวัดกระบี่

ตารางที่ 1 สรุปการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดบางโพง จังหวัดกระบี่

1) ด้านที่ตั้ง/ลักษณะทางกายภาพ			
จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
- มีทัศนียภาพที่สวยงาม - แบ่งโครงสร้างภายในวัดออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ พุทธาวาสและสังฆาวาส - มีพระมหาธาตุเจดีย์เฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณเป็นจุดเด่น	- วัดอยู่ระหว่างทางก่อสร้างองค์พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ (เจ้าแม่กวนอิม) ส่งผลให้บางพื้นที่ภายในวัดขาดความสะอาด - นักท่องเที่ยว	- วัดบางโพงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกของจังหวัดกระบี่และพังงา โดยได้รับความสนใจจากบริษัทนำเที่ยว	- ช่วงเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคมเป็นฤดูมรสุมส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาวัดบางโพงลดลง
2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว			
จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
- บริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว	- ทางเดินเข้าสู่พระมหาธาตุเจดีย์มีระดับพื้นต่างกัน อาจทำให้นักท่องเที่ยวสะดุดล้ม - แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติใกล้เคียงยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์และการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ	- โอกาสพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว เช่น อุทยานธารโบกขรณีและเหมืองหินถ้ำทองหลาง - ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น น้ำตกบางเท่าแม่	- แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติใกล้เคียงบางแห่งยังไม่เป็นที่รู้จักและขาดการเชื่อมโยงกับวัดบางโพงทั้งในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง

3) ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย			
จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
- มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานรองรับนักท่องเที่ยว - ห้องน้ำสะอาดและเพียงพอสำหรับให้บริการ - ศาลาที่พักเพียงพอต่อการใช้งาน - ลานจอดรถกว้างขวางรองรับนักท่องเที่ยว - มีถังขยะตามจุดต่างๆ เพื่อความสะอาด - ดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	- สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ เช่น ยังไม่มีร้านขายของที่ระลึกที่รวมสินค้าหลักของชุมชน - ความปลอดภัยภายในวัด เนื่องจากมีหมาจรจัดจำนวนมาก ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความหวาดกลัวและไม่กล้าเข้าไปสักการะในบางจุด	- โอกาสที่กรมปศุสัตว์เข้ามาดำเนินการทำหมันสุนัขจรจัด - โอกาสที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่และองค์การบริหารส่วนตำบลนาเหนือส่งเสริมการจัดตั้งร้านขายของที่ระลึก เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านบางโทอง - โอกาสที่ตำรวจท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนเพื่อดูแลและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนวัดบางโทอง	- ไม่มีทางเดินเชื่อมระหว่างสถานที่ต่างๆ ภายในวัด ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถหลบแดดหรือฝนได้ - ช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ตำรวจท่องเที่ยวไม่เพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การจัดการท่องเที่ยววัดบางโทอง ซึ่งได้ศึกษา 3 ประเด็น คือ 1) ด้านที่ตั้ง/ลักษณะทางกายภาพ 2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว 3) ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ซึ่งมีจุดแข็ง คือ การที่มีทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม มีพระมหาธาตุเจดีย์เฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ เป็นจุดเด่น ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานรองรับอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จุดอ่อน คือ พื้นที่บางจุดภายในวัดยังไม่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว และพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติบางจุดยังไม่ได้มีการดูแลจากภาครัฐ แต่ยังมีโอกาสในการพัฒนาเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดบางโทองมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมให้การสนับสนุน ปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรค คือ ทางวัดยังมีสุนัขจรจัดเป็นจำนวนมากจึงทำให้เป็นที่หวาดกลัวแก่นักท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มธุรส ปราปไพรี และคณะ (2551) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ โดยการศึกษาจุดแข็งของพื้นที่ คือ การมีศักยภาพ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีต้นทุนทางสังคม วัฒนธรรมและผู้นำที่เข้มแข็ง จุดอ่อน คือ พื้นที่ยังไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายหรือพื้นที่หลัก และชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจการท่องเที่ยวแต่ชุมชนยังมีโอกาสในการพัฒนาเนื่องจากศักยภาพของพื้นที่และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมให้การสนับสนุน แต่ในประเด็นของอุปสรรคมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี โดยศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุมีหลายวัดที่มีพระพุทธรูปเก่าแก่สมัยสุโขทัยและพระนครศรีอยุธยา ส่วนอุโบสถและเจดีย์มีลักษณะเหมือนเจดีย์ชเวดากอง โบราณสถานเป็นสถาปัตยกรรมของมอญส่วนใหญ่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ประปา ไฟฟ้า ถนนหนทาง ห้องสุขา และระบบรักษาความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากวัดใน

จังหวัดปทุมธานีมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยกว่าจังหวัดอื่นส่วนร้านค้าขายจะมีอยู่ตามชุมชนรอบๆ วัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรินันท์ พงษ์นรินทร์, โอษฐ์ญา บัวธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอลำลูกเกด จังหวัด นครราชสีมา โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ วิเคราะห์ ศักยภาพในการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยว และเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สิ่งดึงดูดใจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีให้บริการ อย่างเพียงพอและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วและสะดวก เป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยว เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางในการจัดการท่องเที่ยววัดบางโพงที่ได้ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมีแนวทางในการพัฒนา ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว วัดบางโพงในอดีตและปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจและเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากวัดมีชื่อเสียงในเรื่องของพระมหาธาตุเจดีย์และมีการประชาสัมพันธ์ ผ่านทางโซเชียลมีเดีย ซึ่งในอนาคตคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจการท่องเที่ยววัดบางโพงมากขึ้น 2) ด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีชุมชน ชาวบ้านมีรายได้จากการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยที่ไม่ได้รับผลกระทบด้านลบจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว เนื่องจากทางวัดมีการจัดสรรพื้นที่ที่เหมาะสม อีกทั้งชาวบ้านยังมีรายได้จากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววัดบางโพง 3) ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดเนื่องจากมีจิตอาสาได้จัดเวรเข้ามาพัฒนาดูแล ความสะอาดพื้นที่ภายในวัด และถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดบางโพงในส่วนของการเดินทางเชื่อมระหว่างสถานที่ต่างๆ ภายในวัด เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมในบางครั้งไม่สามารถหาที่หลบแดดหลบฝนได้ จึงอยากให้ ทางวัดพิจารณาการสร้างทางเดินเชื่อมระหว่างสถานที่ต่างๆ ภายในวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สโรธร ล้อมกำปัง (2564) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัด นครนายก โดยศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายกพบว่า ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดนครนายกควรมีการส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นช่องทางออนไลน์ ใบปลิว หรือแผ่นพับก็ตามทั้งนี้หน่วยงานราชการควรมีส่วนร่วม ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดนครนายก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางการพัฒนา ดังต่อไปนี้ 1) การยกระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ควรมีการส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การยกระดับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 2) การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม ควรมีการพัฒนาภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบขนส่งและการจราจร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากงานวิจัย

1.1 ภายในวัดมีสุนัขจรจัดเป็นจำนวนมาก ทำให้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยววัดบางโพง จังหวัดกระบี่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการนำสุนัขออกไปจากบริเวณวัดหรือจัดพื้นที่ไม่ให้สุนัขเข้ามาบริเวณ แหล่งท่องเที่ยว เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

1.2 สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดบางโทง จังหวัดกระบี่ เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี เขื่อนแม่ธารทองหลาง น้ำตกบางเต่าแม่ โดยการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์

1.3 สามารถนำข้อมูลจากการทำวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนต้องมีการประชุมวางแผนร่วมกัน จัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหา และต่อยอดในการพัฒนาเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดบางโทง จังหวัดกระบี่ ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเพื่อหาแนวทางหรือรูปแบบการสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวสัญชาติอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและนักท่องเที่ยว

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเปรียบเทียบและแสดงถึงผลกระทบแต่ละช่วงเวลาทั่วทั้งจังหวัดกระบี่ได้มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- เถกิงศักดิ์ ชัยชาญ. (2556). การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *รายงานการวิจัย*. จังหวัดนครราชสีมา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, เสรี วงษ์มณฑา, ชุมน เตชคณา และณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 4(2): 34-45.
- ปิ่น บุตรี. (2562). “วัดมหาธาตุวชิรมงคล” งามตระการตา มิ่งมงคลคู่ จ.กระบี่ ได้พระบารมี “ในหลวง ร.10”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://mgronline.com/travel/detail/9620000043767?fbclid=IwAR2_wXbUfVgk2FWgApT8tLJstBo8ulv45-QwxgYUSwuHbazNbil4YB6lGgU. [1 กุมภาพันธ์ 2567].
- โพสท์ทูเดย์. (2567). นายกฯ เศรษฐา ตั้งเป้าปี 2567 สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 3.5 ล้านล้านบาท. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/politics/domestic%20/703984?%20fbclid=IwAR0tD9ZjltAvhDqUY8vcgR3PPiHwb7vareMbbDVqs7tdzi8Zhw0YCIVCXzY>. [2 กุมภาพันธ์ 2567].
- มธุรส ปราบไพร และคณะ. (2551). ผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ. *รายงานการวิจัย*. เพชรบุรี, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ. (2557). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 8(3): 63-82.
- ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ โอษฐ์ญา บัณฑิต และชัยชาญ ยอดสุวรรณ. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9(1): 234-259.
- สโรธร ล้อมกำปัง. (2564). แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน. *วารสารศิลปศาสตร์ มจร.ธัญบุรี*, 2(1): 83-94.

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักแห่งเศรษฐศาสตร์ Organizational Management according to the Buddhist concept method

¹พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ, ²เอกมงคล เพ็ชรวงษ์

¹Phakruanukulkanyanakich, ²Aekmongkol Phetchawong

^{1,2}วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2}Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²Corresponding author, e-mail: aekmongkol.phet@mcu.ac.th

Received: August 23, 2024; Revised: January 16, 2025; Accepted: January 24, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักการเศรษฐศาสตร์ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา รวมถึงตำราและหนังสือที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนามีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนหลักการเศรษฐศาสตร์ในหลากหลายด้าน เช่น การผลิต การบริโภค การเงิน ปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ ความสุขในชีวิตประจำวัน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า โดยเน้นให้มนุษย์ดำรงชีวิตด้วยศีลธรรม มีคุณธรรม และช่วยเหลือสังคม รวมถึงมุ่งเน้นเป้าหมายด้านจิตวิญญาณหลักพุทธธรรมที่สำคัญ ซึ่งมีบทบาทสนับสนุนหลักการเศรษฐศาสตร์โดยตรง ได้แก่ หลักอริยทรัพย์ การสะสมทรัพย์สินที่เป็นคุณธรรม เช่น ศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา หลักการพึ่งตนเอง การพัฒนาดตนเองให้สามารถดำรงชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากเกินไป หลักความไม่ประมาท การวางแผนชีวิตและการใช้ทรัพยากรอย่างรอบคอบ หลักการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การดำเนินชีวิตโดยไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคม หลักความซื่อสัตย์และหิริโอตตปปะ ความซื่อสัตย์สุจริต และความละอายชั่วกลัวบาป กล่าวโดยสรุป หลักพุทธธรรมมีความสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่างความเจริญทางเศรษฐกิจและคุณธรรมในสังคม ช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีความหมายทั้งในเชิงวัตถุและจิตวิญญาณ

คำสำคัญ: พุทธธรรม, ส่งเสริม, หลักแห่งเศรษฐศาสตร์

Abstract

This article aims to study the relevance and relationship between Buddhist principles and economic principles by collecting data from Buddhist documents and scriptures, including related textbooks and books. It was found that the principles of Buddhism play a part in promoting and supporting the principles of economics in various aspects such as production, consumption, finance, basic human factors, and happiness in daily life and the use of resources with value, emphasizing that humans live morally, have virtues, and help society, including focusing on important spiritual goals of Buddhism, which play a

role in directly supporting the principles of economics, namely the principle of noble wealth, the accumulation of virtuous wealth such as faith, morality, generosity and wisdom, the principle of self-reliance, developing oneself to be able to live without relying too much on others, the principle of being careful, planning one's life and using resources carefully, the principle of not harming oneself and others. Living a life without causing trouble to oneself and society, the principles of honesty and morality, honesty and integrity, and a sense of shame and fear of sin. In summary, Buddhist principles are important in creating a balance between economic prosperity and morality in society, helping people live happily and meaningfully, both materially and spiritually.

Keywords: Buddhism, promotion, principles of economics.

บทนำ

ตามหลักของศาสนาพุทธ มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีการพัฒนาสูงสุด เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะตามธรรมชาติ คือ มีความสามารถในการเรียนรู้ และการพัฒนาสิ่งที่เรียกว่าขั้นทั้งห้า (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2537: 34-36) อัตราการพัฒนาของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป แต่ทุกคนก็สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างไม่มีขีดจำกัด เนื่องจากสิ่งนี้เป็นคุณภาพที่สำคัญของบุคคล มีเหตุผลเพียงสิ่งเดียวที่ทำให้บุคคลประพฤติหรือกระทำแตกต่างกันไป นั่นคือความรู้ ถ้ามนุษย์มีความรู้เพียงพอ เขาจะตอบสนองแตกต่างกันไป การแก้ไขที่เหมาะสม คือ การสร้างความรู้ให้เกิดขึ้น การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดในศาสนาพุทธ คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นจริงหรือการได้รับคำชี้แนะที่ดีจากกัลยาณมิตร ซึ่งอาจจะเป็นบิดา มารดา ครูบาอาจารย์ เพื่อน ญาติมิตรหรือบัณฑิตทั้งหลาย ซึ่งมีความหวังดีต่อทุกคน สิ่งที่ถูกมาทั้งหมดคือ คำสอนพื้นฐานของศาสนาพุทธ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับอรรถประโยชน์สูงสุดมากที่สุด (อภิชัย พันธเสน, 2558)

แนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักเกี่ยวกับการแสวงหาความพึงพอใจสูงสุดและหลีกเลี่ยงจากความเจ็บปวดต่างๆ เป็นความคิดที่ตื้นเขิน ไม่สามารถเข้าถึงธรรมชาติที่เป็นแกนกลางของมนุษย์ได้ แนวคิดของศาสนาพุทธที่ว่า มนุษย์ควรจะปลดปล่อยตนเองออกจากความทุกข์ทั้งหลายเพื่อบรรลุถึงความสุขที่แท้จริงเป็นแนวคิดที่สูงส่งกว่า สาเหตุของทุกข์ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์มากที่สุด คือ ความอยากหรือความโลภ แนวความคิดเกี่ยวกับ “ความสุข” ในทัศนะของศาสนาพุทธไม่เหมือนกับความสุขในทัศนะของชาวตะวันตก ซึ่งมีความหมายในขอบเขตที่กว้าง ดังที่ได้เสนอมาก่อนหน้านี้ เช่น ความสนุกสนาน ความปิติยินดี ความพึงพอใจ ความหลงใหล และความรัก นำประหลาดใจอยู่บ้างเล็กน้อยที่แนวคิดเกี่ยวกับ “การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ” ไม่ได้ได้รับการตรวจสอบอย่างเพียงพอในเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

แนวทางของศาสนาพุทธ ซึ่งพยายามจะระงับความโลภ ซึ่งไม่เหมือนกับวิธีการทำให้บรรลุอรรถประโยชน์สูงสุด ที่ไม่นำไปสู่การทำให้เกิดความสุขให้มากที่สุดหรือทำให้ความทุกข์เหลือน้อยที่สุดในแต่ละบุคคล ในเวลาเดียวกันก็เป็นการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพหรือเป็นการใช้อย่างสูญเปล่า วิธีเดียวที่จะหลุดพ้นจากภาวะวิกฤตนี้ได้ คือ การใช้ “ปัญญา” หรือความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะปัญหาที่เกิดขึ้น ขณะที่คนเข้าใจถึงธรรมชาติความเป็นจริงของชีวิตและเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงแนวคิดเกี่ยวกับความไม่มีตัวตน แล้วคนจะไม่ยึดติดอยู่กับตัวตน ความโลภทั้งหลายจะไม่เกิดขึ้นได้โดยง่าย รูปแบบการบริโภคของคนจะเปลี่ยนไปเป็นการบริโภคเพื่อตอบสนองต่อความเป็นขั้นพื้นฐาน

มากกว่าการบริโภคเพื่อสนองต่อความอยากที่จอมปลอม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543, 21-22) ดังนั้น การปลูกฝัง “ปัญญา” หรือความสามารถในการไตร่ตรองวิเคราะห์แยกแยะปัญหาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสังคมไทยเพื่อการหลุดจากภาวะวิกฤต ประเทศอื่นๆ ในเอเชียก็เป็นเช่นเดียวกัน การปลูกฝังปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับโรคที่แพร่กระจายจากการเคลื่อนย้ายอย่างรวดเร็วของทุน การเคลื่อนย้ายอย่างรวดเร็วของทุนเป็นสาเหตุแรกของวิกฤตที่ถูกกระตุ้นจากความโลภผ่านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในภูมิภาคนี้ ในทศวรรษที่ผ่านมาเกิดภาวะวิกฤต โชคร้ายที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วมาพร้อมกับการสะสมของเสียและการทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคแห่งนี้อย่างชัดเจนที่สุด เราต้องการแนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียหลังจากผ่านพ้นเรื่องไร้สาระทั้งหลายไปแล้ว ภายใต้วิธีการพัฒนาประเทศแนวใหม่นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ก่อนวันเฉลิมพระชนมพรรษามีใจความ ดังนี้ “ เศรษฐกิจที่พอเพียงไม่ได้หมายความว่าทุกคนต้องเพาะปลูกอาหารกินเอง ตัดเย็บเสื้อผ้าใช้เอง แต่หมายถึงหมู่บ้าน ตำบล จะต้องสร้างผลผลิตที่เพียงพอสำหรับตอบสนองความต้องการของชุมชน สิ่งที่เหลือจากความต้องการสามารถนำออกขายให้ชุมชนอื่นที่มีความต้องการได้ แต่การค้าจะต้องไม่ห่างไกลเกินไปนักเพื่อเป็นการประหยัดต้นทุนในการขนส่ง ” (พระบรมราโชวาท สถาบันพระมहाกษัตริย์เป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของชาวไทยทั้งแผ่นดิน, 2554: 18)

โลกสมัยใหม่ที่มีโลกตะวันตกเป็นผู้นำขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยความคิดวัตถุนิยม บริโภคนิยม โดยอาศัยความโลภเป็นตัวกระตุ้น ดังที่ฝรั่งพูดว่า “Greed in good” หรือ “ความโลภเป็นของดี” (สำราญ อัมจิตต์, 2547: 85-86) เพราะความอยากกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา คิดค้นคว้าหาความรู้ เพื่อสร้างความร่ำรวย ทำให้โลกเจริญ คือ มีความสามารถผลิตวัตถุดิบของและเทคโนโลยีต่างๆ แต่ขณะเดียวกันความโลภก็นำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบ แย่งชิง ชัดแย้งรุนแรง และทำลายสิ่งแวดล้อม ดังที่เกิดสงครามต่างๆ รวมทั้งสงครามโลก 2 ครั้งในศตวรรษที่แล้ว (ประเวศ วะสี, 2558: 18) การพัฒนาตามแนวทางวัตถุนิยมบริโภคนิยมแนวตะวันตกที่ขับเคลื่อนด้วยโลกจริต นำไปสู่การเสียสมดุลอย่างรุนแรงทุกๆ ทางทั้งชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทุนนิยม คือ ระบบสังคมที่ยึดหลักการยอมรับสิทธิของปัจเจกชน (Individual Rights) สิทธิหรือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน (Property Rights) เป็นระบบที่ทรัพย์สินทุกอย่างมีผู้ครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเป็นการส่วนตัว (Ayn Rand, 1867: 18) ส่วนมากทุกคนมีชีวิตหรือปรารถนาที่จะมีชีวิตเพื่อตนเอง ข้อเท็จจริงนี้ไม่ได้รับกวนชีวิตทางสังคม แต่สนับสนุนชีวิตทางสังคม เพราะการทำให้ชีวิตของปัจเจกบุคคลสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจะเป็นไปได้ก็ต้องอาศัยสังคม นี่คือความหมายที่แท้จริงของคำสอนที่ว่า “ความเห็นแก่ตัว” (Egoism) เป็นกฎพื้นฐานของสังคม (Alexander H. Shand, 1990: 75) การรู้จักช่วยเหลือ แบ่งปัน เกื้อกูลต่อกันในสังคมทั้งในการบริโภค การผลิต การพัฒนาที่ยั่งยืน การคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคม เป็นการดำเนินการทางเศรษฐศาสตร์แนวพุทธที่ตั้งอยู่บนความสมดุลของสรรพสิ่ง (ชลวิทย์ เจริญจิตต์, 2560: 135)

ดังนั้น การศึกษาเขียนบทความเรื่องการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ ผู้เขียนต้องการศึกษาถึงแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หลักการวิธีการ องค์ประกอบทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา และวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ ที่มีความสำคัญ ความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้กับยุคสมัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้ต่อไป

แนวคิดความสุขของชีวิตมนุษย์

“ถ้าเป้าหมายของการใช้ชีวิตไม่ใช่อยู่เพื่อหาความสุขแล้วจะอยู่เพื่ออะไร” เชื่อว่าหลายๆ คน เคยถามตัวเองแบบนี้ เพราะคนส่วนใหญ่นั้นวิ่งไล่หาความสุข อยากจะครอบครองมัน แต่เคยมีใครสงสัยไหมว่าความสุขที่แท้จริงหน้าตาเป็นอย่างไร สุภาจิตของพินิจกล่าวไว้ว่า “ความสุขที่แท้จริง คือ ความพอดี ไม่มากไปและไม่น้อยไป” เนื่องจากทุกคนมีความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด เรามักจะไม่พอใจในสิ่งที่ตัวเองมี เช่น เราต้องการรถคันที่ใหม่กว่า อยากเที่ยวสถานที่ที่สวยงาม อยากทำงานที่ไฝ่ฝัน หรืออยากเริ่มทำธุรกิจด้วยตัวของเราเอง ทุกครั้งที่เราทำตามเป้าหมายสำเร็จ เรามักจะมีเป้าหมายใหม่ที่ท้าทายขึ้นเสมอ อย่างไรก็ตามสิ่งที่เราต้องระลึกไว้ คือ “ในโลกใบนี้ไม่มีอะไรจริงยั่งยืน ไม่มีอะไรอยู่กับเราตลอดไป” เมื่อเราได้ในสิ่งที่เราต้องการ เราต้องยอมรับว่าความสุขจะอยู่กับเราในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น และจะถูกแทนที่ด้วยความต้องการหาความสุขจากสิ่งใหม่

อย่างไรก็ตาม ชีวิตไม่ได้มีเพียงความสุขที่เราได้จากการทำบางอย่างสำเร็จเท่านั้น (เพราะเรามีความต้องการที่ไม่จบสิ้น) แต่เป็นการได้ทำอะไรสักอย่างที่มีความหมายระหว่างการเดินทางไปยังเป้าหมายต่างหาก เพราะไม่ว่าเราจะยึดติดกับความสุขและสนุกสนานกับชีวิตมากขนาดเพียงใด สุดท้ายแล้วมันก็จะลดลงและจากเราไป เหลือเพียงแค่ความทรงจำที่ดี ความสุขในใจที่เป็นฝ่ายให้ การได้ทำสิ่งที่มีประโยชน์ต่อคนอื่นและใช้ชีวิตอย่างมีความหมายเท่านั้น เพียงแต่ให้ควบคุมความอยากมิให้รุนแรงจนถึงขีดอันตราย อันเป็นการดำรงชีวิตที่ขาดหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจซึ่งเป็นวิสัยสัญญาญาณของสัตว์เดรัจฉานที่ใช้วิธีการแสวงหาบริโภคถือครองสิ่งต่างๆ ด้วยการแย่งชิงกัน ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ว่า “แย่งอาหารกันกิน แย่งถิ่นกันอยู่ แยกคู่กันพิชิต แยกอำนาจกันเป็นใหญ่” (พลภ กฤตยานวัช, 2552: 30-31) ดังนั้น การแบ่งกันสร้างสุขโดยวิธีการทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักอย่างเดียวจึงก่อให้เกิดปัญหาแก่โลกอยู่เสมอ

ความสุขอันชอบธรรมที่ประชาชนชาวบ้านควรมีไว้ 4 ประการ เรียกว่า “สุขของคฤหัสถ์” หมายถึง สุข คือ ความสบายกายสบายใจของชาวบ้าน ความสุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้ สม่่าเสมอ หรือความสุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนพึงมี 4 อย่าง ได้แก่ 1. อัตติสุข สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์ 2. โภคสุข สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภค 3. อนนสุข สุขเกิดแต่ความไม่ต้องเป็นหนี้ หมายถึง ความภูมิใจ อิ่มเอิบใจว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร ดังพุทธพจน์ที่ว่า “อิณาทานํ ทุกฺขํ โลกํ การกู้หนี้เป็นทุกข์ในโลก” (อง.ฉก. (ไทย) 22/158/384, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ฉะนั้น การไม่เป็นหนี้จึงนับว่าเป็นความสุขสำคัญประการหนึ่ง 4.อนวัชสุข สุขเกิดแต่การประกอบกิจการที่ปราศจากโทษก็ดำเนินดีเตียน ไม่เป็นที่ครหาของผู้อื่น (อง.จตุกก (ไทย) 21/62/80, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ในหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นไม่ละเลยปัญหาทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก โดยมองเรื่องความสะดวสบายทางวัตถุสิ่งแวดลอมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพียงแต่ให้รู้คุณค่าและโทษของปัจจัยต่างๆ หรือของทรัพย์สมบัติเหล่านั้น โดยใช้ปัญญาพิจารณาถึงคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมของสิ่งเหล่านั้นให้ประจักษ์ชัด ก็จะทำให้เกิดความสะดวสบายระดับที่เรียกว่า สุขุขขั้นพื้นฐาน หรือความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับหลักเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ดังนั้น เศรษฐศาสตร์กระแสหลักเมื่อมองในแง่ของพระพุทธศาสนาแล้ว ก็คือหลักการในการดำรงชีวิตเพื่อดำเนินไปสู่ความสุขในการครองเรือน 4 ประการ

การเพียรพยายามที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด จึงไม่อาจจะกระทำได้ หากไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้ามาควบคุมความต้องการที่ไม่จำกัดของมนุษย์ไว้ เพราะเมื่อมองในแง่

ความเป็นจริงแล้ว พฤติกรรมของคนทั้งหลายในสังคมล้วนแต่เป็นการสะท้อนออกไปจากจิตของมนุษย์ทั้งนั้น แม้ความต้องการของตัวเองก็เกิดขึ้นจากจิต จิตเป็นใหญ่เป็นประธานในพฤติกรรมของคนเราทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงมองปัญหาทุกอย่างในรูปของกระบวนการที่จะต้องสืบค้นให้ถึงต้นตอของเรื่องนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นทางทำลายหรือทางสร้างสรรค์ก็ตาม หากต้องการสร้างสรรค์หรือทำลายอะไรจะต้องค้นไปให้ถึงต้นเหตุของสิ่งเหล่านั้นแล้วลงมือจัดการกับเหตุนั้นตามสมควรแก่กรณี คือ จะสร้างหรือทำลายก็ให้ลงมือกันที่ต้นเหตุ นั้น ข้อนี้นี้เป็นไปตามหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ว่า “สภาวะธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ พระตถาคตเจ้าทรงแสดงเหตุแห่งสภาวะธรรมเหล่านั้นและความดับแห่งสภาวะธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้” (แก้ว ชิตตะขพบ, 2550: 17-18)

แนวคิดการบริโภคปัจจัย 4

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้เหมาะสมแก่ฐานะของตนเพื่ออาศัยปัจจัยต่างๆ เหล่านั้นมาอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในชีวิตของตนโดยมุ่งเน้นเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติธรรม และเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามด้วย แต่พระพุทธศาสนาไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจอย่างเดียว แม้จะยอมรับว่า สัตว์ทั้งหลายจะดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร และถือว่าปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นปัจจัยเครื่องอาศัยของชีวิต ก็ตาม เพราะว่าความสุขที่แท้จริงอันเป็นสิ่งทีบุคคลต้องการนั้นหาได้เกิดขึ้นโดยอาศัยรูปวัตถุเพียงอย่างเดียวไม่ ความสุขที่แท้จริงอยู่ที่ใจ อย่างน้อยที่สุดในขั้นของการดำรงชีวิตแบบชาวบ้านความสุขย่อมเกิดจากความพอใจเป็นสำคัญ (สุข เจริญรัตน์, 2552: 15-16) ซึ่งผลเช่นนี้ จะเกิดขึ้นได้ด้วยการรู้จักควบคุมใจตนเอง แทนที่จะวิ่งไล่ความอยากด้วยการเพียรพยายามตอบสนองความต้องการของตน หรือด้วยการตกเป็นทาสแห่งตัณหาที่เคยกระซิบใจให้อยากได้ อย่างนั้นอย่างโน้นตลอดเวลา จนไม่มีคำว่า “เต็ม” คำว่า “อึด” หรือคำว่า “พอ” เพราะธรรมชาติของตัณหามันเป็นเช่นนั้น ยิ่งคนที่ตกเป็นทาสของความอยากเป็นคนพาลที่ขาดปัญญาเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินใจสิ่งต่างๆ ด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะมีแต่ทำลายตนเองให้เสื่อมเสียโดยส่วนเดียว ดังพุทธพจน์คัดสอนไว้ว่า “ผู้มีปัญญาทรมาย่อมฆ่าตนเองเหมือนฆ่าคนอื่นเพราะอยากได้โภคสมบัติ” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/208/23, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) “ความอึดในกามทั้งหลายย่อมไม่มีด้วยเงินทองดุจเมล็ดฝืน แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี ความอยากมีอารมณ์หาที่สุดมิได้ เพราะผู้เสพกามย่อมปรารถนากามเรื่อยๆ ไป” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/66/40, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ดังนั้น แทนที่จะให้คนเรายอมสยบอยู่กับอำนาจของกิเลสตัณหาเพียงอย่างเดียว พระพุทธศาสนา กลับสอนให้คนเรารู้จักใช้ปัญญาพิจารณาเห็นคุณและโทษของสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น เพราะเมื่อมีปัญญาย่อมมีคุณภาพจิตเฉลิยฉลาดสามารถควบคุมจิตให้รู้เท่าทันความร้ายกาจของกิเลสตัณหาได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บรรดาความอึดทั้งหลาย ความอึดด้วยปัญญาประเสริฐ ผู้อึดด้วยปัญญาย่อมไม่เดือดร้อนเพราะกามตัณหาทำผู้อึดด้วยปัญญาไว้ในอำนาจไม่ได้” (ขุ.ชา. (ไทย) 23/1643/286, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การดำรงชีวิตเป็นหลักธรรมขั้นศีล คือ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตในการในทางที่ชอบธรรม ซึ่งการทำงานเช่นนี้จึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องดีงามทางศีลธรรมและความถูกต้องชอบธรรมทางกฎหมายบ้านเมือง พระพุทธศาสนาได้ยกย่องคนที่รู้จักถือเอาประโยชน์ 2 อย่าง คือ ประโยชน์ในปัจจุบันและประโยชน์ในภายหน้าว่าเป็น “บัณฑิตชน” ดังนั้น ในการประกอบกุศลกิจหรือทำบุญคุณงามความดีต่างๆ ก็ไม่ควรมุ่งหวังเอาแต่ประโยชน์หรือความสุขกายหน้าอย่างเดียวนะ แต่ควรจะได้คำนึงถึงประโยชน์ใน

ปัจจุบันด้วย รู้จักดำรงชีวิตให้พอเหมาะ พอดี พอเพียง โดยวางแผนใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการดำรงชีวิตอย่าง รัตกุมไม่ฟุ่มเฟือย (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, 2552: 33-34)

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ส่งเสริมความสมบูรณ์พูนสุขของชีวิตมนุษย์ในปัจจุบัน คือ การมี เศรษฐกิจที่ดี หรือการอยู่ดีกินดี แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข องค์ประกอบ หรือบริบทในการนำไป ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สุขตามที่ต้องการ

แนวคิดคุณค่าของกาลเวลาในชีวิตประจำวัน

เวลาของมนุษย์เรานั้น ธรรมชาติได้กำหนดให้มนุษย์ทุกคนมีเวลาเป็นของตัวเองเท่าๆ กัน ขึ้นอยู่กับว่าคนๆ นั้น จะแบ่งเวลาเป็นหรือเปล่า บางคนมีเวลามาก จนแบ่งเวลาไม่เป็น ทำให้ใช้เวลาไม่คุ้ม กับสิ่งที่ต้องเสียไป บางคนก็ใช้เวลาที่มีอยู่คุ้มค่ามากจนเกินไป จนไม่มีเวลาเป็นของตัวเอง แต่บางคนคิดว่า ตัวเองแบ่งเวลาเป็น จนลืมไปว่าต้องแบ่งเวลาให้กับตัวเองบ้าง เราควรแบ่งเวลาให้เป็น ทั้งให้กับตัวเอง และคนอื่น

คนเราในปัจจุบันไม่รู้จักคุณค่าของเวลา จนทำให้ตัวเองกลายเป็นคนไม่มีเวลา แต่บางคนกับ กลายเป็นว่ามีเวลามากเกินไป จนสามารถนั่งปล่อยเวลาไปเรื่อยๆ หายใจทิ้งไปทุกๆ นาที ทุกๆ ชั่วโมง จนเคยชิน แล้วก็ปล่อยมันผ่านไป ถ้าคนเราหันมานึกถึงสำคัญของเวลา คนเราจะรู้ว่า เวลาของแต่ละคนที่มีนั้น แต่ละวันมันไม่ใช่เวลาที่มีมากมายอะไรเลย แต่กลับเป็นเวลาอันสั้น ที่รอแค่เข็มนาฬิกา หมุนรอบตัวมัน เพียงแค่นี้เวลาในหนึ่งวันก็จบลงโดยที่เรายังไม่ทันได้ทำอะไรเลย บางคนเห็นว่ามันมาก เลยใช้เวลาเหล่านี้ ไปกับสิ่งที่ไร้สาระ แทนที่จะเอาเวลาที่มีมาสร้างให้มันเกิดประโยชน์แก่ตัวเอง เช่น อ่าน หนังสือ หาแบบทดสอบมาทำ ดูเทคนิคการจำ ดูวิชาที่ต้องสอบ ฯลฯ แต่คนเรากลับมองข้ามสิ่งๆ นี้ไป แล้วกลับมาบ่นกันทีหลังว่า เวลามีน้อยเกินไป ทบทวนไม่ทันหรอก ทั้งที่จริงแล้วเวลาที่สามารถจะ ทบทวนความรู้หรือบทเรียนต่างๆ นั้นมีมาก แต่เรากลับมองข้ามแล้วใช้เวลาเหล่านั้นไปแบบไม่เกิด ประโยชน์

คนเราเกิดมามีเวลาเป็นของตนเอง บางคนมีเวลาน้อย บางคนยังหนุ่มยังสาว แต่ถ้าถึงเวลา ของเขาที่ต้องต้องจากไปเขาก็ต้องไป คนเราคิดว่า การที่เราเกิดมา กว่ามันจะถึงตอนที่เราหมดลม นั้น คงยังอีกนาน แต่คุณก็คิดผิด บางคนเกิดมาสุขภาพดีทุกอย่าง แต่ก็มาตายจากไปก็มี ถ้ามันถึงเวลาอย่างนี้ คนเราก็ต้องไป คนเราเกิดมาต้องตายทุกคนไม่มีข้อยกเว้นว่าจะหล่อ จะรวย จะสวย หรือจะมียศ มากมาย ขนาดไหน สิ่งเหล่านี้ถ้าคุณตายไป คุณก็ไม่สามารถเอามันไปได้ แต่ความดีของคุณที่คุณทำในชีวิตประจำวัน ความขยัน ความเก่ง มันจะยังคงอยู่กับคุณ มันจะยังคงอยู่ในใจของคนอีกหลายต่อหลายคน ที่รู้จักคุณ การประกอบสัมมาชีพทำงานเพื่อแสวงหาปัจจัยเครื่องดำรงชีวิตของคนเรานั้น พระพุทธศาสนาเริ่มต้น จากการสอนให้คนตระหนักถึงคุณค่าของเวลา เพราะเวลาเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้จากธรรมชาติเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะอยู่ในปราสาทราชวังหรืออยู่ในสลัมก็ตาม โดยหลักทั่วๆ ไปแล้ว คนเราใช้เวลาของตนไม่ เหมือนกัน ทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนแตกต่างกันในด้านต่างๆ มีพระพุทธดำรัสที่ตรัสให้คนเห็นความ สำคัญของเวลาเป็นอันมาก เช่น “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธออย่าปล่อยขณะให้ผ่านพ้นไป เพราะคนที่ปล่อย ขณะให้ผ่านไประยะหนึ่งแล้ว” “วัยย่อมผ่านพ้นไปเหมือนขณะนั้นแหละ” “กาลเวลาย่อมกิน สรรพสัตว์พร้อมด้วยตัวของมันเอง”

กาลเวลาเป็นทรัพยากรเดียวที่ไม่อาจจะเก็บสะสมไว้ได้ เป็นสิ่งที่ผ่านไปเรื่อยๆ ผ่านแล้วก็ผ่านไป ไม่มีใครจะสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์อีกได้ผู้ที่เป็นนักบริหารเวลาที่ดี ก็คือผู้ที่สามารถใช้เวลาทำ ประโยชน์ให้ได้มากที่สุดไม่ปล่อยเวลาให้ไปเปล่าโดยมิได้ทำประโยชน์ เพราะเมื่อเวลาช่วงใดผ่านไป

โดยมิได้ทำประโยชน์ ก็เท่ากับเป็นการปล่อยให้ชีวิตช่วงนั้นว่างเปล่าขาดจากประโยชน์ที่ควรจะได้ไป กลายเป็นช่วงชีวิตที่ไร้ค่าและไม่อาจจะย้อนกลับไปเติมความว่างเปล่าไร้ค่านั้นให้เต็มได้ (แก้ว ชิตตะขบ, 2550: 23)

กาลเวลาย่อมผ่านไปอย่างสม่ำเสมอและไม่มีการหวนกลับมาอีก ชีวิตคนมีความสัมพันธ์กับ เวลาโดยตลอด เวลาเป็นเครื่องวัดคุณค่าของชีวิต ถ้าเวลาผ่านไปพร้อมกับการทำประโยชน์ ชีวิตก็มีคุณค่า เพราะชีวิตก็เหมือนเครื่องมือเครื่องใช้อย่างหนึ่งซึ่งคนเราใช้ทำการต่างๆ เครื่องมือเครื่องใช้ทั้งหลายถ้า เก็บไว้เฉยๆ ก็หาประโยชน์อะไรไม่ได้ เช่น มีรถที่จอดทิ้งไว้ ก็ไม่มีประโยชน์ เท่ากับไม่มีนั่นเอง ในทำนอง เดียวกัน คนเรามีชีวิตแล้ว ไม่ใช่ชีวิตนั้นทำประโยชน์ ก็เหมือนกับไม่มีชีวิตหรือความว่างเปล่า (สุนทร บุญญาธิการ, 2552: 53)

คนเกียจคร้านมักมีความคิดว่า การทำงานเป็นความเหน็ดเหนื่อย เป็นความทุกข์ เป็นความ ลำบาก เป็นความทรมาน เขาจึงชอบที่จะอยู่เฉยๆ ชอบการพักผ่อนซึ่งตนเห็นเป็นความสบาย แต่ความ จริงนั้น การพักผ่อนไม่ยอมทำการทำงานกลับมีโทษแก่ชีวิตนั่นเอง เพราะทำให้ร่างกายอ่อนแอ เจ็บป่วยง่าย เกิดโรคภัยไข้เจ็บติดตามมา ยังเป็นการพักผ่อนในสถานบันเที่ยมราตรีด้วยแล้ว ยังมีแต่โทษนานัปการ ส่วนคนที่ขยันทำงานจะมีร่างกายแข็งแรง กระฉับกระเฉง คล่องแคล่ว ไม่เจ็บป่วย

กาลเวลาเป็นตัวแปรอย่างสำคัญในการจำแนกให้คนเราแตกต่างกัน เพราะปัญหาเรื่องเวลา ไม่ได้อยู่ที่ใครมีเวลาเท่าไร แต่อยู่ที่แต่ละคนได้ใช้เวลาชีวิตของตนไปอย่างไรมากกว่า ใครก็ตามสามารถ ประกอบภารกิจหรือหน้าที่การงานให้เหมาะสมแก่กาลเวลาที่มาถึง ความเจริญก้าวหน้าในฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ใดยอมรีบในกาลที่ควรช้า และช้าในกาลที่ควรรีบ ผู้นั้นเป็น คนเขลายอมตกทุกข์เพราะการจัดทำโดยไม่แยบคาย” (ขุ.เถร. (ไทย) 26/313/438, มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539) คนฉลาดย่อมรู้ว่าในการปฏิบัติงานย่อมมีจังหวะเวลาที่เหมาะสมการอย่างช้าๆ และ มีจังหวะเวลาที่เหมาะสมอย่างรวดเร็วทันทีที่เขาจะใช้สติปัญญาพิจารณาแต่ละจังหวะเวลาว่าช่วงไหน ควรช้าและช่วงไหนควรเร็ว แล้วจัดดำเนินการไปตามความเหมาะสม งานก็จะประสบความสำเร็จให้ผล เป็นความสุขความเจริญ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ใดช้าในกาลที่ควรช้า และรีบในกาลที่ควรรีบ ผู้นั้นเป็นคนฉลาด ย่อมถึงสุขเพราะการจัดทำโดยแยบคาย” (ขุ.เถร. (ไทย). 26/118/357, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เรื่องจังหวะเวลาในการทำการต่างๆ นี้ผู้ฉลาดมีสติปัญญาดีย่อมกำหนดและจัดทำดำเนินการ ไปตามความเหมาะสม ไม่รีบด่วนในการที่ควรช้า และไม่ชักช้าในการที่ควรรีบด่วน การงานต่างๆ ที่ทำ ย่อมจะประสบความสำเร็จเกิดประโยชน์ภคผล เกิดความเจริญรุ่งเรือง นับได้ว่าประสบความสำเร็จ เพราะได้จัดทำโดยแยบคาย คือ ทำโดยใช้สติปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบ

แนวคิดเรื่องฤกษ์ยามในทางพระพุทธศาสนา

หลักพระพุทธศาสนาไม่ได้สรรเสริญการถือฤกษ์ยามในการทำงาน แต่ให้ถือประโยชน์ที่พึงได้ เป็นสำคัญ เพราะว่าการงานจุดหมายสำคัญอยู่ที่ประโยชน์ที่เกิดจากการงานเหล่านั้น ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ประโยชน์ได้ล่วงเลยคนเขลาที่มีวฤกษ์ยามอยู่ ประโยชน์เป็นฤกษ์ของประโยชน์เอง ดวงดาวทั้งหลาย จักทำอะไรได้” (ขุ.ชา. (ไทย) 26/48/48, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หลักพระพุทธศาสนา มองเห็นว่าเรื่องการถือฤกษ์ยามเป็นเรื่องทำให้เสียประโยชน์ โดยถือว่าไม่ว่าจะเป็นฤกษ์ใด ยามใด หรือ เวลาใด ถ้ามองเห็นช่องทางว่า เราจำเป็นต้องประชุมเพลิงญาติในวันนี้และเวลานี้ด้วย วันพรุ่งนี้เก็บอัฐิ บำเพ็ญบุญกุศลแล้ว ญาติๆ ที่อยู่ทางไกลจะได้กลับโดยสะดวก แล้วดำเนินการตามที่กำหนดนั้นก็จะเป็น

ประโยชน์มาก เพราะไม่ต้องเสียเวลาไปอีกหนึ่งวันโดยไม่จำเป็น และบางครั้งเวลาที่จะเสียไปนั้น เป็นเวลาที่นัดแนะในเรื่องผลประโยชน์กับบุคคลอื่น ซึ่งถ้าเลยกำหนดเวลานัดไปก็จะเป็นโมฆะ นอกจากนั้น หลักพระพุทธศาสนายังถือว่าการที่ประโยชน์ไม่เสียไปนั้นแหละเป็นฤกษ์ของประโยชน์เอง ดวงดาวบนฟ้า หรือดาวนพเคราะห์ อัฐเคราะห์ทั้งหลายจักมีอิทธิพลทำอะไรได้ ดังนั้น ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่สอนเรื่องกรรม คือ การกระทำเป็นสำคัญ จึงควรทำการทำงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน โดยไม่ต้องคอยฤกษ์คอยยามอะไรมากนัก แต่ให้ดูช่วงจังหวะเวลาที่จะลงมือทำแล้วจะได้รับประโยชน์เป็นสำคัญ ส่วนในเรื่องการถือฤกษ์ยามที่เป็นมงคลในงานมงคลตามประเพณีต่างๆ ก็อนุวัติตามความเชื่อในสังคมได้

การที่คนปล่อยเวลาให้ผ่านพ้นไปไม่ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนนั้น ตามปกติแล้วมักจะมีข้ออ้างเสมอ และสิ่งที่ทำให้อ้างเช่นนั้นเกิดจากความเกียจคร้านเป็นประการสำคัญซึ่งตามหลักทางพระพุทธศาสนาได้ชี้ชัดว่าความเกียจคร้านเป็นอบายมุข คือ ปากทางแห่งความเสื่อมแห่งชีวิตประการหนึ่งในอบายมุข 6 ดังพุทธพจน์ที่ว่า

คนที่มักนอนหลับในกลางวัน เกลียดชังการลุกขึ้นในกลางคืน เป็นนักเลงขี้เมาเป็นนิจ ไม่อาจครอบครองเหย้าเรือนให้ดีได้ ประโยชน์ทั้งหลายย่อมล่วงเลย ชายหนุ่มที่ละทิ้งงานเสีย ด้วยอ้างเลศว่า “หนาวนัก ร้อนนัก เวลานี้เย็นเสียแล้ว ดังนั้นเป็นต้น ส่วนผู้ใดไม่สำคัญความหนาวและความร้อนยิ่งไปกว่าหญ้า ทำกิจของบุรุษอยู่ ผู้นั้นย่อมไม่เสื่อมจากความสุขเลย (ที.ปา. (ไทย) 11/182/152, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

บุคคลผู้เกียจคร้านผัดเพี้ยนไม่ทำการงานเช่นนี้ ย่อมเสียประโยชน์ของตนไปอย่างน่าเสียดาย ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายในทางด้านเศรษฐกิจ เพราะถ้าโรคทรัพย์ใหม่ก็ไม่เกิด โรคทรัพย์ที่มีอยู่ก็มีแต่จะหมดสิ้นไป เมื่อคนเกียจคร้านเลียงงานด้วยข้ออ้างต่างๆ ไม่ว่าเขาจะประกอบอาชีพเกษตรกร พ่อค้า ข้าราชการ หรือพนักงานในรัฐวิสาหกิจ ห้างร้าน บริษัทอะไรก็ตาม เขาก็จะไม่ประสบผลสำเร็จในอาชีพนั้นๆ

ตามหลักพระพุทธศาสนา “คนที่ทำงานเป็น” คือ คนที่ประกอบภารกิจการงานของตนให้เหมาะสมแก่กาลเวลาที่มาถึง ใครก็ตามที่ในการอันควรจะทำเรื่องหนึ่งแต่กลับไปทำอีกเรื่องหนึ่ง ถือว่าเป็นการกระทำที่สมควรแก่การตำหนิ ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ที่ปรารถนาจะทำกิจที่ควรทำก่อน ในการภายหลัง ย่อมเดือดร้อน ในกาลข้างหน้า เหมือนมานพหักไม้กุ่มฉะนั้น” (ขุ.ชา. (ไทย) 27/23/71, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มีเรื่องเล่าประกอบความนี้ว่า มานพหรือชายหนุ่มคนนี้เป็นคนเกียจคร้าน ไปหาพินกับเพื่อนตามคำสั่งของอาจารย์ ในขณะที่เพื่อนๆ ทำงานหาพินกัน ตนกลับนอนหลับจนหมดเวลา เมื่อเพื่อนปลุกให้ตื่นขึ้นจึงตรงเข้าไปหักกิ่งต้นกุ่มด้วยความเข้าใจว่าเป็นไม้แห้ง ถูกกิ่งต้นกุ่มติดกระเด็นเข้าตา ทำให้ตาบอด พินก็ไม่ได้ ตาก็บอด เพราะการปล่อยเวลาที่ควรทำงานให้ผ่านพ้นไปนั่นเอง

ทรัพย์สมบัติเป็นสิ่งที่บันดาลความสุขแก่เจ้าของ คนมีทรัพย์สมบัติมากก็มีโอกาสแสวงหาความสุขจากทรัพย์ได้มาก คนมีทรัพย์น้อยก็แสวงหาความสุขจากทรัพย์ได้น้อย การแสวงหาความสุขจากทรัพย์ที่ว่าเป็นการแสวงหาในทางที่ผิดก็ได้ หรือเป็นการแสวงหาในทางที่ถูกก็ได้ ที่ว่าเป็นการแสวงหาในทางที่ผิด คือ ใช้จ่ายทรัพย์ไปในทางอบายมุข ได้แก่ การเป็นนักเลงหญิง การเป็นนักเลงสุรา การเป็นนักเที่ยวกลางคืนหรือนักท่องเที่ยวราตรี มั่วสุมในวงพนัน ชอบคบคนประเภทชักนำในทางเสียทรัพย์โดยไม่จำเป็น ส่วนในการแสวงหาความสุขจากทรัพย์ในทางที่ถูกนั้น คือ การใช้สอยทรัพย์ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งนอกจากจะบริโภคใช้สอยด้วยตัวเองแล้วควรจะให้ทาน คือ การบริจาคทำบุญในพระพุทธศาสนาหรือสาธารณกุศลต่างๆ ตามสมควรซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขใจจากการใช้จ่ายทรัพย์ การขาดแคลนทรัพย์มักมีสาเหตุมาจากความเกียจคร้านทำการงาน ความมัวเมาในอบายมุข ไม่รู้จักจัดการทรัพย์ และใช้จ่ายเกินฐานะ

ผู้ที่หว่านหว่านให้ได้ดีและสามารถมีทรัพย์สินเก็บสำรองไว้ใช้ในยามจำเป็นจึงต้องปลูกฝังหลักคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา คือ 1) ขยันหาทรัพย์ โดยมีความขยันในหน้าที่การงาน ไม่เกียจคร้าน ไม่ท้อถอย เห็นความสำคัญของการทำงานเท่ากับชีวิต 2) รู้จักเก็บ เข้าใจจัดการ โดยมีสติปัญญาในการจัดการใช้ทรัพย์ว่าจะควรจะใช้เป็นค่าอุปโภคบริโภคเท่าใด จะทำทุนเท่าใด เก็บไว้สำรองเท่าใด 3) ไม่ประมาทมัวเมา ลุ่มลงไปกับสิ่งยั่วชวนต่างๆ เช่น กามารมณ์ สิ่งมีเงินมา การเสี่ยงโชคเล่นการพนัน และการคบคนชั่วเป็นมิตร 4) เลี้ยงชีวิตพอสมควร คือ ไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินไปและไม่ฝืดเคืองเกินไป เป็นคนมัธยัสถ์ คือ ใช้จ่ายในขนาดกลางๆ พอเหมาะสมพอดี (วัชรระ งามจิตรเจริญ, 2554: 178-180) ผู้ที่มีคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา 4 ประการนี้ที่พระพุทธเจ้าทรงรับรองว่าจะรักษาทรัพย์ที่หามาแล้วไว้ได้อย่างแน่นอน

บทสรุป

จุดเริ่มและแกนของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ คือ การบริโภคด้วยปัญญา หรือการบริโภคที่พอดี อันเป็นตัวกำหนดและควบคุมกิจกรรมเศรษฐกิจทั้งหมด โดยการบริโภคด้วยปัญญายังสัมพันธ์กับการพัฒนามนุษย์ในแง่ที่ทำให้เกิดความพอดีในการบริโภคและนำไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่ใช่บริโภคเพื่อสนองตัณหาที่ถูกปลูกฝังจากการแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจ

นอกจากในส่วนของผู้บริโภค ผู้ผลิตที่ดีควรจะมีบทบาทในการคิดริเริ่ม สร้างนวัตกรรม เพื่อเสนอทางเลือกที่ดีขึ้น และพัฒนาชีวิตของผู้คนในสังคม มิใช่ปลูกปั่นความต้องการของผู้บริโภคให้ลุ่มหลงอยู่ในวังวนของการเสพสิ่งปรนเปรอ เพื่อผลประโยชน์ของผู้ผลิต ทั้งนี้ถือว่าเป็นเรื่องดีที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักของตะวันตกหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่เป็นผลกระทบจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ ได้เริ่มส่งผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์และสัตว์โลกมากขึ้นเรื่อยๆ จึงมีหลายทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายถึงการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบภายนอกทางลบ

ในปัจจุบันเห็นได้ชัดว่า ผลเสียจากการใช้ตัณหาหรือความต้องการของมนุษย์เป็นปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ก็คือการบริโภคนั้นไม่ได้เป็นไปเพื่อดำรงชีวิตอีกต่อไป ผู้บริโภคได้กลายเป็นเหยื่อของผู้ผลิตที่ปลูกฝังความต้องการบริโภคให้มากยิ่งขึ้นไปจนเป็นโทษ เช่น การบริโภคอาหารที่มากเกินไปจนก่อให้เกิดโรคภัย และยังเป็นการเบียดเบียนธรรมชาติ เนื่องจากทรัพยากรของโลกที่มีอยู่อย่างจำกัด โลกใบนี้ให้เป็นไปในแนวทางที่สมควรตามหลักของพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเน้นทางสายกลาง เพื่อความสงบสุขของสังคม และละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกันในระบบนิเวศหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐศาสตร์ มีหลายอย่าง คือ 1) หลักอริยทรัพย์ เป็นทรัพย์อันประเสริฐฝังแน่นอยู่ในจิตใจของคนเรา ได้แก่ สัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ พาหุสัจจะ จาคะ และปัญญา 2) หลักการพึ่งตนเอง ผลิตเพื่อบริโภคเอง เพียรพยายามฝึกฝนตนเองให้ดีอยู่เสมอ 3) หลักความไม่ประมาท เว้นจากความเสี่ยง ทำตนอยู่บนความไม่ประมาท ไม่หาแสวงหาความทำลายและผลกำไรจำนวนมากๆ 4) หลักการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทุกฝ่ายเกิดความพอใจได้ผลประโยชน์เท่ากัน มีความสุขกันทุกฝ่าย 5) หลักความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอตตัปปะ มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาปไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนจากการผลิตสินค้าและบริการ หรือแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วยแนวคิดการผลิต โดยเน้นที่ผู้ประกอบการเพราะเป็นผู้ตัดสินใจใช้ปัจจัยการผลิตทั้งหมด ต้องเป็นผู้มีเจตนาดี มีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพ เว้นจากมิฉวนฉินชา มีสัมมาอาชีพในการผลิต ไม่แสวงหากำไรมากเกินไป แนวคิดการบริโภค โดยเน้นการรู้จักพอประมาณในการบริโภคหรือโภชนาตมตถุตา และมีขณิมาปฏิบัติ โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการควบคุมการบริโภคในระดับที่เหมาะสม

แนวคิดการเงิน โดยเน้นหลักอุฏฐานสัมปทา สมชีวิตา และอารักขสัมปทา และเว้นจากอบายมุข 6 แนวคิดปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ โดยเน้นปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แนวคิดความสุขของชีวิตมนุษย์ โดยเน้นความสุขที่มนุษย์ควรมี 4 อย่าง ได้แก่ สุขเกิดแต่การมีทรัพย์ สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโศก สุขเกิดแต่การไม่เป็นหนี้ สุขเกิดแต่การเป็นผู้ปราศจากโทษ แนวคิดการบริโศกปัจจัยพื้นฐาน โดยเน้นการรู้จักขยันหาทรัพย์ในทางที่ชอบธรรมให้เพิ่มมากขึ้น รู้จักเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้นั้นเพื่อเป็นหลักประกันชีวิต รู้จักคบคนเพื่อให้ทรัพย์เพิ่มพูน รู้จักดำรงชีวิตให้พอเหมาะ พอดี พอเพียง ใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการดำรงชีวิตรัดกุมไม่ฟุ่มเฟือย สามารถทำงานได้หมดและเป็นประโยชน์ได้หมด มีคุณธรรม ตระหนักในด้านคุณธรรม ประโยชน์ในทางธรรม และประโยชน์ในทางปัญญาต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้

หลักพุทธธรรม	เนื้อหา/แนวคิดสำคัญ	ผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์
1. หลักอริยทรัพย์	ทรัพย์อันประเสริฐ ได้แก่ สัทธา (ศรัทธา), ศีล, หิริ (ละอายต่อบาป), โอตตัปปะ (เกรงกลัวบาป), พาหุสัจจะ (ความรู้), จาคะ (การเสียสละ), ปัญญา (ความรอบรู้)	พัฒนาคุณธรรมและความซื่อสัตย์ในตนเอง ช่วยลดปัญหาการฉ้อโกงและเสริมสร้างสังคมเศรษฐกิจที่มีจริยธรรมสูง
2. หลักการพึ่งตนเอง	ผลิตเพื่อบริโภคเอง ผักสวนและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	ลดการพึ่งพาทภายนอก ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และเพิ่มศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของชุมชน
3. หลักความไม่ประมาท	เว้นจากความเสี่ยง ไม่แสวงหากำไรเกินควรอยู่บนความไม่ประมาท	ลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ ลดการก่อหนี้เกินตัวและส่งเสริมการวางแผนที่มีเหตุผล
4. หลักการไม่เบียดเบียน	ไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น ทำให้ทุกฝ่ายพอใจและได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียม	สนับสนุนเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและมีความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในระบบเศรษฐกิจ
5. หลักความซื่อสัตย์สุจริต	มีหิริและโอตตัปปะ ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนจากการผลิตสินค้าและบริการ	เสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ส่งเสริมชื่อเสียงที่ดีของผู้ประกอบการและองค์กร
6. แนวคิดการผลิต	เน้นที่ผู้ประกอบการที่มีเจตนาดี ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ เว้นมิฉฉาวฉินชา และมีสัมมาอาชีพะ	ส่งเสริมการผลิตอย่างมีจริยธรรม ลดการใช้ปัจจัยการผลิตที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
7. แนวคิดการบริโภค	รู้จักพอประมาณ โภชนมตตณฺยุตา (บริโภคพอเหมาะ) และมัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง)	ลดการบริโภคเกินพอดี สนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียงและลดขยะจากการบริโภคมากเกินไป

หลักพุทธธรรม	เนื้อหา/แนวคิดสำคัญ	ผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์
8. แนวคิดการเงิน	เน้นอุฏฐานสัมปทา (ขยัน), สมชีวิตา (พอเหมาะพอเพียง), อารักขสัมปทา (รู้จักเก็บรักษา) และเวณอบายมุข	สร้างเสถียรภาพทางการเงินส่วนบุคคล ลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและเพิ่มการออม
9. แนวคิดปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์	เน้นปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร, เครื่องนุ่งห่ม, ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค	ส่งเสริมการบริโภคในสิ่งจำเป็น ลดการยึดติดกับความฟุ่มเฟือย
10. แนวคิดความสุขของชีวิตมนุษย์	เน้นสุข 4 อย่าง ได้แก่ สุขจากการมีทรัพย์, สุขจากการใช้จ่าย, สุขจากการไม่เป็นหนี้, สุขจากการไม่มีโทษ	สร้างความสมดุลระหว่างการทำงาน การใช้จ่าย และความมั่นคงทางจิตใจ
11. แนวคิดการบริโภคปัจจัยพื้นฐาน	ขยันหาทรัพย์ เก็บรักษาทรัพย์ ใช้จ่ายรอบคอบ ดำรงชีวิตพอเหมาะพอเพียง	สนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจระยะยาว

สรุป หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเศรษฐศาสตร์เน้นการสร้างจริยธรรมในทุกะดับของระบบเศรษฐกิจ ทั้งในมิติของผู้ผลิต ผู้บริโภค และการจัดการทรัพยากรส่วนบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความยั่งยืน ความพอเหมาะพอดี และความเป็นธรรมในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- แก้ว ชิตตะขบ. (2550). *พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2560). *ศาสนากับการพัฒนา*. นนทบุรี: บริษัท ดีไซน์ ดีไลต์ จำกัด.
- ประเวศ วะสี. (2558). *พระพุทธศาสนาทุนอันยิ่งใหญ่เพื่อพัฒนาประเทศไทย*. สมุทรปราการ: บริษัท ออฟเซ็ทพลัส จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2537). *ชีวิตการงานหลักธรรมพระธรรมปิฎก*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- _____. (2543 ก). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัลลภ กฤตยานวัช. (2552). “พุทธเศรษฐศาสตร์เพื่อความมั่นคงและความสุขของชีวิต”. *ธอส. สานฝันเพื่อบ้าน เพื่อคุณ ธนาการอาคารสงเคราะห์*. ปีที่ 15 ฉบับที่ 57 (เมษายน-มิถุนายน 2552).
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2552). “หลักพุทธธรรมและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”. *ธอส. สานฝันเพื่อบ้าน เพื่อคุณ ธนาการอาคารสงเคราะห์*. ปีที่ 15 ฉบับที่ 57 (เมษายน-มิถุนายน 2552).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชรระ งามจิตรเจริญ. (2554). *แนวคิดในการนำเศรษฐกิจเชิงพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำราญ อัมมจิตต์. (2547). *เศรษฐกิจปรัชญาในพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- สุข เจริญรัตน์. (2552). “พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจ”. *ธอส. สานฝันเพื่อบ้าน เพื่อคุณ ธนาการอาคารสงเคราะห์*. ปีที่ 15 ฉบับที่ 57 (เมษายน-มิถุนายน 2552).

สุนทร บุญญาธิการ. (2552). “บ้านพอเพียง”. ธอส. สานฝันเพื่อบ้านเพื่อคุณ ธนาคารอาคารสงเคราะห์.
ปีที่ 15 ฉบับที่ 57 (เมษายน-มิถุนายน 2552).

อภิชัย พันธเสน. (2558). พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์
สาขาต่างๆ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Alexander H. Shand. (1990). *Free Market Morality: The Political economy of the Austrian school*. London: Routledge.

Ayn Rand. (1967). *Capitalism: The Unknown Ideal*. New York: Penguin Books.

ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการอบรมเยาวชน A Study of Buddhadhamma appropriate for training youth

ชาตรี ชุมเสน

Chatree Chumsen

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

E-mail: chatree512566@gmail.com

Received: March 13, 2025; Revised: April 06, 2025; Accepted: April 09, 2025

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการอบรมเยาวชน โดยวิธีการค้นคว้าเอกสารและผลงานของท่านผู้รู้ทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับคัมภีร์พระไตรปิฎก และศึกษาเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลจากการศึกษาพบว่า หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการอบรมเยาวชนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มีหลักไตรสิกขา, หลักกรรม, หลักอริยสัจ 4 และ มงคล 38 ประการ 2) หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิต มีหลักพรหมวิหาร 4 และหลักทิศ 6 และ 3) หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาตน มีหลักภาวนา 4 และสังคหวัตถุ 4 นอกจากนี้ยังมีหลักพุทธธรรมที่เป็นรากฐานในการพัฒนาเยาวชน ได้แก่ หลักศีล 5 และหลักสมาธิ สำหรับคุณค่าต่อการฝึกอบรมเยาวชนด้านกายทำให้เกิดความปกติทางกายและวาจาด้วยการฝึกกิริยาและคำพูดไม่ให้มีโทษ, ด้านจิตใจ เพราะทำให้ใจสงบตั้งมั่นด้วยการฝึกเจริญภาวนา, ด้านอารมณ์ เพราะทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ไร้กังวลด้วยการฝึกกำหนดรู้อารมณ์ต่างๆ, ด้านปัญญา เพราะทำให้มีความรอบรู้ที่เกิดจากการฟัง การคิด และปฏิบัติจริง, ด้านสังคม เพราะทำให้รู้จักสามัคคีด้วยการคบเพื่อนดีแนะนำสิ่งดีให้แก่กันและกัน

คำสำคัญ: การศึกษา, หลักพุทธธรรม, การอบรมเยาวชน

Abstract

This article aims to study the appropriate Buddhist principles for training youth. By researching documents and works of Buddhist experts that are consistent with the Tripitaka and study other documents related. The results of the study found that:- Buddhist principles appropriate for training youth can be divided into 3 types: 1) The Buddhist principles that promote learning are the threefold training, principle of Karma, the Four Noble Truths, and principle of 38 blessings, 2) Buddhist principles that promote life skills include the four Sublime States of Mind and the six directions and 3) Buddhist principles that promote self-development include the four of development and the four bases of sympathy. There are also Buddhist principles that are the foundation for youth development, namely

the Five Precepts and the principles of meditation. For the value of training the youth physically and verbally, it creates normal physical and verbal behavior by training actions and speech to be free from harm. Mental aspect: Because it makes the mind calm and steady through meditation practice. Emotionally, because it makes you feel relaxed and carefree by practicing mindfulness of different emotions. Intellectually, because it gives knowledge that comes from listening, thinking, and actually practicing. Social aspect: Because it makes us know how to love and be united by having good friends who recommend good things to each other.

Keywords: A Study, Buddhaddhamma, the Youth Training.

บทนำ

สภาพสังคมยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางวัตถุเป็นอย่างมากทำให้เยาวชนบางส่วนไม่ค่อยสนใจในหลักพุทธธรรมเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะบริบทของสังคมมีสภาพที่ต้องแข่งขันสูง ส่งผลให้มนุษย์ส่วนใหญ่มุ่งเน้นพัฒนาทางด้านวัตถุโดยไม่ได้ใส่ใจในการอบรมพัฒนาทางด้านจิตใจ แม้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องก็ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักจนกลายเป็นการละเลยต่อปัญหาดังกล่าว จนกลายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมเต็มไปด้วยปัญหาที่ทับถมกันวันจะกลายเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ยาก จากสังคมในอดีตที่เคยยกย่องคนดีที่มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมก็เปลี่ยนไปยกย่องคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี มีหน้าตาเด่นดังในสังคม ซึ่งบางคนหรือบางกลุ่มอาจจะมีความหลงใหลไปกับสิ่งที่ไม่ดี มีความเห็นแก่ตัว แกร่งแข็งชิงดีชิงเด่น เอาเปรียบคนอื่น มุ่งแต่ผลประโยชน์ ขาดความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน จนทำให้สังคมจึงมีสภาพย่ำแย่ให้เยาวชนกระทำความผิดได้มาก เกิดเป็นพฤติกรรมแบบเพราะสิ่งเหล่านี้สามารถพบเห็นได้ผ่านทางสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ทางโซเชียลมีเดียที่แม้แต่เยาวชนก็สามารถที่จะเข้าถึงได้ไม่ยากนัก นอกจากนี้ เยาวชนยังถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายใหญ่ของธุรกิจการค้าการโฆษณาและบันเทิง เพราะยังมีวุฒิภาวะในการไตร่ตรองจึงง่ายต่อการโน้มน้าวชักจูงได้ง่ายต่างจากกลุ่มอื่น จึงถูกชักจูงล่อใจด้วยกลยุทธ์ต่างทำให้มีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ถูกต้อง มีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมด้านต่างๆ ตามมา ตลอดจนขาดการควบคุมตนเอง มั่วสุม ยาเสพติด เสพกาม ลักขโมย ยกพวกตีกัน การแข่งขัน การเอาเปรียบ ขาดความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้ออาทรต่อกันเกิดเป็นสังคมที่มีสภาพขาดแคลนทางศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม จากปัญหาของการละเลยไม่เอาใจใส่ในการอบรมพัฒนาทางด้านจิตใจของเยาวชนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่ศึกษาการนำเอาหลักพุทธธรรมที่มีอยู่แล้วและเป็นสิ่งที่ชาวพุทธทั่วไปได้ศึกษาและเข้าใจเป็นอย่างดีนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับเยาวชน ซึ่งนับเป็นกลุ่มคนที่สำคัญมาก เพราะจะต้องเป็นผู้รับช่วงความรับผิดชอบจากผู้ใหญ่ในการประกอบอาชีพหน้าที่การงาน ตลอดจนการพัฒนาสังคม และการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน

1. ความหมายของเยาวชน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 662) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปี บริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปี บริบูรณ์ และมีใช้เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส”

พระราชบัญญัติการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2526: 62) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เยาวชน หมายถึงบุคคลที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี”

องค์การสหประชาชาติ ให้ความหมายว่า เยาวชน หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาวระหว่าง 15-25 ปี (สุภักดี อนุกุล, 2529: 82)

กรมการพัฒนาชุมชนและสำนักงานคณะกรรมการเยาวชนแห่งชาติเยาวชน ได้ให้ความหมายไว้ว่า “หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี ทั้งหญิงและชาย ซึ่งเป็นผู้รับช่วงความรับผิดชอบจากผู้ใหญ่ ในการประกอบอาชีพหน้าที่การงาน ตลอดจนการพัฒนาสังคม และการบริหารประเทศ” (เรณู ผลสวัสดิ์, 2528: 1)

พุทธทาสภิกขุ (2526: 45) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เยาวชน หมายถึง ผู้เยาว์ หรืออ่อน คือ ผู้ที่เกิดมาในโลกไม่กี่ปี พร้อมทั้งจะกระทำผิดอยู่เรื่อยไป เมื่อปีติมารดาไม่ประคับประคองให้ดี ผู้ที่วัยเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่อยู่ระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นวัยที่เข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาว เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อความเจริญด้านอื่นๆ ด้วย เช่น อารมณ์อ่อนไหวง่ายเต็มไปด้วยความพ้อฝัน มีอุดมคติสูงมักจะมองสิ่งต่างๆ ในแง่ดี ขาดความรับผิดชอบ”

อมรรัตน์ เทพกัมปนาท (2530: 86) สรุปความหมายไว้ว่า เยาวชน หมายถึง วัยที่เจริญสู่วุฒิภาวะเป็นผู้ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจซึ่งเป็นวัยต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน

พิชญ พงษ์สวัสดิ์ (2547: 86) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เยาวชน หมายถึง เป็นบุคคลที่มีลักษณะพิเศษที่มีใช้เพียงเพราะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและฮอร์โมนแต่เป็นเรื่องอำนาจและเสรีภาพร่วมด้วย เยาวชนจึงมีใช้เพียงมนุษย์ผู้มีร่างกายและหัวใจได้”

จึงสรุปได้ว่าเยาวชนนั้นจะหมายถึงผู้ที่มีอายุอยู่ในระหว่าง 15 - 25 ปีเท่านั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญา และสังคมตามช่วงอายุอย่างชัดเจน นับเป็นช่วงต่อจากวัยเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นวัยที่เปลี่ยนเข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาว จึงเป็นวัยที่มีการปรับตัวเพื่อการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองมากขึ้น จะเริ่มมีแนวคิดที่เฉพาะทางเป็นของตนเอง จึงมีความเชื่อมั่นในแนวคิดของตนเป็นอย่างมาก และสนใจที่จะแสวงหาเสรีภาพของตนเองจนถูกต้องว่าเป็นผู้พร้อมที่จะกระทำผิดอยู่เรื่อยไปกล้าที่จะลองผิดลองถูกเพื่อหาแนวทางของตนเอง จึงอาจจะทำให้บุคคลทั่วไปที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเยาวชนบางส่วนไม่เข้าใจ และไม่ช่วยกันฝึกอบรมพัฒนาเยาวชนให้ดี จึงอาจทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือเดินหลงทางก็เป็นได้ เยาวชนจึงเป็นบุคคลที่จะต้องได้รับการฝึกอบรมพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญา จากสังคมที่เกี่ยวข้องด้วยกระบวนการฝึกอบรมที่เหมาะสมถูกต้องกับวัยของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้มีความพร้อมมากพอที่จะรับผิดชอบต่อหน้าที่ทางสังคมครอบครัว ชุมชน ตลอดจนกระทั่งการพัฒนาบริหารประเทศชาติต่อไปในอนาคต

2. ลักษณะของเยาวชน

จากการสรุปลักษณะของเยาวชนที่ปรากฏอยู่ในคู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน ที่จัดทำโดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2535: 1-7) พบว่า เยาวชนมีลักษณะที่มีความแตกต่างกันในลักษณะทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ ดังนี้

ก. ลักษณะทางร่างกายของเยาวชน เยาวชนชายและหญิงจะมีลักษณะทางการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่แตกต่างกัน ทั้งขนาดความสูง ไขมันและกล้ามเนื้อ โครงสร้างใบหน้า การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะเพศของเยาวชนเอง คือ

1) ขนาดและความสูง ในเยาวชนชายและหญิงจะมีความกว้างของไหล่และสะโพกใกล้เคียงกัน แต่เมื่อเข้าสู่การเป็นเยาวชนเต็มตัวแล้วชายจะมีอัตราเร็วในการเจริญเติบโตของไหล่มากที่สุด ทำให้ชายมีไหล่กว้าง ในขณะที่หญิงมีอัตราการเจริญเติบโตของสะโพกมากกว่าชาย 2) ไขมันและกล้ามเนื้อ เยาวชนชายและหญิงมีความหนาของไขมันที่สะสมอยู่ใต้ผิวหนังใกล้เคียงกัน จนกระทั่งอายุประมาณ 8 ปี จะเริ่มมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เยาวชนชายจะมีกำลังของกล้ามเนื้อมากกว่าหญิงพลกำลังของกล้ามเนื้อจะแข็งแรงขึ้น สำหรับหญิงถึงแม้ว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของกล้ามเนื้อ แต่ขณะเดียวกันจะมีการสะสมของไขมันใต้ผิวหนังเพิ่มขึ้นอีกโดยที่น้ำหนักจะเพิ่มได้ถึงร้อยละ 25 ของน้ำหนัก โดยเฉพาะไขมันที่สะสมที่เต้านมและสะโพก 3) โครงสร้างใบหน้า ช่วงนี้กระดูกของจมูกจะโตขึ้น ทำให้ตั้งจมูกเป็นสันขึ้น กระดูกขากรรไกรบนและขากรรไกรล่างเติบโตเร็วมากในระยะนี้เช่นเดียวกับกล่องเสียง ลำคอ และกระดูกอัยลอยด์ (hyoid bone) และพบว่าในเยาวชนชายจะเจริญเติบโตเร็วกว่าหญิงชัดเจน เป็นเหตุให้ชายเสียงแตก 4) การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมน ทั้งฮอร์โมนการเติบโต และฮอร์โมนจากต่อมธัยรอยด์ (Thyroid gland) มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตรวมทั้งฮอร์โมนทางเพศ จากการเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนโดยเฉพาะต่อมไขมันใต้ผิวหนัง และต่อมเหงื่อจะทำหน้าที่เพิ่มมากขึ้น เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาเรื่องสิวและกลิ่นตัว และ 5) การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะเพศ สำหรับเยาวชนหญิงมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงระยะ 1 ปี ก่อนที่จะมีประจำเดือน โดยเฉพาะการเจริญเติบโตของเต้านม ซึ่งเริ่มมีการขยายในขนาดเมื่ออายุประมาณ 8-13 ปี และจะใช้เวลา 2 ปีครึ่ง จึงจะเจริญเติบโตเต็มที่ในช่วงอายุ 11-13 ปี สำหรับเยาวชนชาย ซึ่งจะเริ่มมีการเจริญเติบโตของลูกอัณฑะ เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 10-13 ปี ครึ่ง และจะใช้เวลานาน 2-4 ปี กว่าที่จะเติบโตและทำงานได้อย่างสมบูรณ์

ข. ลักษณะทางอารมณ์ ปัญหา และสังคมของเยาวชน ซึ่งลักษณะทางอารมณ์และสังคมของเยาวชนจะมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของเยาวชน จึงทำให้เยาวชนมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะ 1) ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ผู้ชายจะเจริญเติบโตช้าจะมีความวิตกกังวลสูงเกี่ยวกับความแข็งแรงของร่างกาย และความคิดสติ ปัญญาของสมองซึ่งอาจจะไม่มั่นใจในความเป็นชายรู้สึกที่ตัวเองไม่สมบูรณ์มักถูกล้อเลียนกลั่นแกล้งจากเพื่อนๆ ที่รูปร่างใหญ่โตกว่า สำหรับเยาวชนหญิงที่โตเร็วกว่าเพื่อนในวัยเดียวกันมักจะรู้สึกอึดอัดและรู้สึกเคอะเขิน ประหม่าอายต่อสายตาและคำพูดของเพศตรงข้ามในเวลาที่สภาพอารมณ์จิตใจยังเป็นเด็ก 2) ความวิตกกังวลกับอารมณ์เพศที่สูงขึ้น ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนทางเพศจะส่งผลทำให้เยาวชนเกิดอารมณ์เพศขึ้นมาได้บ่อย จนทำให้เยาวชนเรียนรู้ที่จะหัดสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง อยากรู้ อยากเห็นกิจกรรมทางเพศ ผู้ใหญ่ควรให้ความรู้ในเรื่องเพศที่ถูกต้องและถือว่าความรู้สึกในวัยนี้เป็นเรื่องธรรมดาเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง 3) ความวิตกกังวลกลัวการเป็นผู้ใหญ่ วัยนี้จะมี ความวิตกกังวลกลัวจะไม่เป็นที่ยอมรับจากคนรอบข้าง มักจะกลัวความรับผิดชอบ ซึ่งจะรู้สึกว่าเป็นภาระหนักหนา ยุ่งยาก บางครั้งอยากจะยังเป็นเด็ก อยากแสดงอารมณ์สนุกสนาน ร่าเริง เบิกบาน และ 4) ความวิตกกังวลในความงามทางร่างกาย ไม่ว่าเยาวชนหญิงหรือเยาวชนชายก็จะมีความรู้สึกต้องการให้คนรอบข้างชื่นชมเกี่ยวกับรูปลักษณ์ภายนอกของตน เพราะว่าเยาวชนมักจะเข้าใจว่าความสวยงามทางกายเป็นแรงจูงใจทำให้คนยอมรับ ทำให้เพื่อนยอมรับเข้าไปในกลุ่มได้ง่ายและเป็นที่ยึดติดใจของเพศตรงข้าม ช่วงนี้จึงเห็นว่าเยาวชนจะสนใจสนใจ พิถีพิถันในการเลือกเสื้อผ้า การหวีผม เอาใจใส่ต่อการออกกำลังกายสนใจคุณค่าทางอาหาร เครื่องประดับ สุขภาพอนามัยการวางตัวให้สมบทบาททางเพศการวางตัวในสังคมและความสนใจในแต่ละเรื่องอาจอยู่ได้ไม่นาน

ค. ลักษณะทางจิตใจของเยาวชน จะมีลักษณะทางจิตใจที่มีผลพวงมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอารมณ์ และสังคม จึงทำให้ลักษณะทางจิตใจเยาวชนมีความแปรปรวน เปลี่ยนแปลงง่ายจากสาเหตุ ดังนี้ 1) ความรักและความห่วงใย ความรู้สึกอยากที่จะถูกรัก และยังอยากได้รับความเอาใจใส่ห่วงใยจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อเยาวชน แต่มักจะมีข้อแม้ว่าจะต้องไม่ใช่การแสดงออกของ พ่อแม่ที่ทำกับเขาราวกับเยาวชนตัวเล็กๆ ไม่ต้องการความเจ้ากี้เจ้าการ ไม่ต้องการให้แสดงความห่วงใยอยู่ตลอดเวลา 2) เป็นอิสระอยากทำอะไรได้ด้วยตัวของตัวเอง อยากทำในสิ่งที่ตัวเองคิดแล้วว่าดี อยากมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยากที่จะทำตัวห่างจากพ่อแม่ ห่างจากคำสั่ง การเจริญเติบโตในการทำงานของสังคมทำให้เยาวชนวันนี้เริ่มมีความคิดอ่านเป็นของตนเองเริ่มมีความคิดแบบนามธรรม การแยกจากพ่อแม่ในทุกรูปแบบ บางครั้งอาจทำให้เยาวชนเกิดความรู้สึกสับสน อาจมีความรู้สึก สูญเสียในความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ซึ่งการเลี้ยงดูจึงต้องอาศัยความเข้าใจและเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของเยาวชนด้วย 3) ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ความต้องการที่ยอมรับในสิ่งที่มาจากตัวของตัวเองทำให้พวกเขามั่นใจในตัวเอง พ่อแม่คงต้องส่งเสริมให้เยาวชนได้ช่วยเหลือตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ตามวัย 4) มีความอยากรู้ อยากเห็น อยากลอง ชอบการลองผิดลองถูก และชอบสังเกตดูปฏิกิริยาของคนรอบข้างเพื่อตัดสินใจว่าสิ่งที่ทำนั้น ดีเลวเป็นอย่างไร วัยที่โตขึ้นเมื่อความสามารถเพิ่มขึ้น ร่างกายเจริญเติบโตขึ้นมา สิ่งรอบตัวต่างๆ ที่น่าสนใจและท้าทายความสามารถก็จะเริ่มเข้ามาเพื่อทดสอบการสนับสนุนส่งเสริมเยาวชนให้คงสภาพอยากรู้อยากเห็น อยากลองและได้มีโอกาสทดลองสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ในขอบเขตที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นตามวัย จะทำให้เยาวชนก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่ด้วยความภาคภูมิใจ

อาจกล่าวได้ว่า เยาวชนจะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน ก็คือร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญา อาจเป็นเหตุให้เยาวชนมีความสับสนกับการดำเนินชีวิตจึงมีลักษณะความเปลี่ยนแปลงในหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป เมื่อใกล้สู่วัยเป็นผู้ใหญ่จะเริ่มมีชีวิตเป็นของตนเองมากขึ้น ซึ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่จะต้องยอมรับให้ได้ และมีหน้าที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือตลอดจนการฝึกอบรมเยาวชนในทางที่ถูกต้อง จึงจะทำให้เยาวชนมีการพัฒนาไปสู่วัยผู้ใหญ่พร้อมกับสภาพจิตใจที่ประกอบไปด้วยศีลธรรมคุณธรรม และจริยธรรม อันจะส่งผลให้เยาวชนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและที่สำคัญก็เพื่อเป็นเยาวชนที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติต่อไป

3. พฤติกรรมของเยาวชน

เยาวชนมักจะถูกมองด้านลบว่ามีพฤติกรรมที่สร้างปัญหาให้กับสังคม นิยมความรุนแรง ส่งผลลบต่อการพัฒนาสังคม ประเทศชาติในหลายๆ ด้าน สำหรับการแก้ปัญหาให้ได้ผลอย่างถาวรนั้นผู้เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจพฤติกรรมของเยาวชนว่าเป็นอย่างไร ซึ่งผู้เขียนจะได้นำมาเสนอ ดังนี้

1) พฤติกรรมด้านอารมณ์ของเยาวชน จะพบว่าเยาวชนจะมีพฤติกรรมทางอารมณ์ต่างๆ ดังนี้ (1) อารมณ์อ่อนไหวง่าย มักจะมีความสัมพันธ์กับการให้ความสนใจทางการเขียน การอ่าน การฟัง บทเพลง บทกลอน บทกวีที่ร่าเริงถึงความรัก ความผิดหวังความเศร้าโศกเสียใจ (2) อารมณ์รุนแรง ชอบทำอะไรบ้าบิ่น เสี่ยงภัย ไม่กลัวอันตราย บางครั้งทำแบบไม่คิดหน้าคิดหลังแล้วจะมารู้สึกผิดในภายหลังเสมอ (3) อารมณ์ไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ เปลี่ยนแปลงง่าย และ (4) อารมณ์ค้าง เกิดความเครียด ความวิตกกังวลในเรื่องต่างๆ ไม่สามารถถูกขจัดให้หายในเวลาอันสั้นได้ เยาวชนมักหมกมุ่นกับปัญหาต่างๆ ที่ตนสับสนและแก้ไม่ได้ หรือไม่ได้รับความเข้าใจจากผู้ใหญ่

2) พฤติกรรมด้านสังคมของเยาวชน จะพบว่า การเจริญเติบโต และวุฒิภาวะของเยาวชนจะมีพฤติกรรมด้านสังคมควบคู่ไปกับการตระหนักรู้ถึงความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ตั้งแต่ความเป็นวัยของ

เยาวชนจนถึงเข้าสู่ความเป็นวัยของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะเพื่อนจะเริ่มเข้ามามีบทบาท มีความสำคัญต่อชีวิตของเยาวชนเป็นอย่างมาก เพราะต้องการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน จึงมีความสนใจในการกระทำของตนเอง เพื่อให้เป็นที่ดึงดูดใจของหมู่เพื่อน ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องควรหาโอกาสสนับสนุนให้เยาวชนได้ทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้วิธีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม จะช่วยให้เยาวชนเกิดความรู้สึกรักมั่นในตนเอง และฝึกอบรมความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนได้ ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับตัวทางสังคมในอนาคตด้วย และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้ใหญ่ควรที่จะต้องเข้าใจ ก็คือพฤติกรรมด้านสังคมของเยาวชนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับครอบครัว พฤติกรรมทางสังคมกับการคบเพื่อนและพฤติกรรมกับการปรับตัวในสังคมของเยาวชน (พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539: 53-54)

อาจสรุปได้ว่า พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของเยาวชนนั้น โดยเฉพาะระหว่างเพื่อนต่างเพศ เป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษคอยให้คำปรึกษากับเยาวชน และควรคอยสังเกตดูเยาวชนอยู่ห่างๆ เพื่อป้องกันมิให้เยาวชนมีพฤติกรรมทางการกระทำที่เกินขอบเขตจากวัยที่สำคัญ ก็คือควรคอยให้กำลังใจและพยายามสร้างความเข้าใจมุมบวกในตัวเยาวชนให้มากด้วยมองว่าพฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นเรื่องปกติของวัยเยาวชนเอง ทั้งนี้ผู้ใหญ่จะทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำหรือควรวางตัวเป็นที่ปรึกษาที่ดีในเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยของเยาวชน

แนวทางการอบรมเยาวชน

การอบรมนั้นจะมีความหมายถึงการอบรมที่กำหนดขึ้นเป็นหลัก หรือเป็นแนวในการแนะนำพร่ำสอนชี้แจงให้เยาวชนเข้าใจในเรื่องที่ต้องการฝึกอบรมขัดเกลาให้ซึมซับเข้าไปจนติดเป็นนิสัยทางพฤติกรรมความประพฤติ โดยการจัดการฝึกอบรมกิจกรรมอย่างเป็นระบบมีการกำหนดองค์ประกอบของการอบรมให้มีความสัมพันธ์กิจกรรมเป็นอย่างดี เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ หรือจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการอบรมนั้นให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่ช่วยให้การอบรมนั้นมีประสิทธิภาพการอบรม ก็คือองค์ประกอบต่างๆ ของการอบรมกิจกรรมที่ได้รับการจัดไว้ให้มีความสัมพันธ์ และส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบ เพื่อช่วยให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยจัดเป็นกระบวนการในโครงการฝึกอบรมเยาวชนบำบัดพฤติกรรมทางกาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญา และสังคมของเยาวชนให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทิศทางที่ดีขึ้น รวมถึงเป็นที่พึงประสงค์ของตนเอง สังคม และประเทศชาติ (ชำเลื่อง วุฒิจันทร์, 2524:19)

ด้วยเหตุนี้ การอบรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการฝึกอบรมพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง และต้องเข้ารับการฝึกอบรมในโครงการอบรมเยาวชนเพื่อทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านกาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญา และสังคมที่ดิ่งม มั่นคงขึ้น เช่น การทำสมาธิ เจริญภาวนาจิต การจัดกิจกรรมเรียนรู้ เป็นต้น โดยจะทำให้เยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงเกิดจิตสำนึกในทางที่ดีงาม มั่นคงขึ้น และเยาวชนจะได้รับรู้ว่าสังคมยังมีความรัก และความห่วงใยในตัวเยาวชนอยู่ทางสังคมต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการฝึกอบรม และช่วยกันเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนให้ดีขึ้น มีความมั่นคงทางศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมให้มากยิ่งขึ้น (สุภาพ พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร, 2545: 6)

แนวทางของการอบรมของโครงการอบรมเยาวชนจะมีลักษณะของการอบรมกาย จิต อารมณ์ ปัญญา และสังคมด้วยการเจริญภาวนา โดยฝึกอบรมสมาธิ รวมถึงการอบรมหลักพุทธธรรมที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับกิจกรรมที่มีลักษณะของการอบรม ดังนี้

1. มีการจัดสถานที่ โดยการจัดสภาพแวดล้อมรอบๆ บริเวณสถานที่การอบรม และสิ่งอำนวยความสะดวกในการอบรมเยาวชน

2. มีการดำเนินการฝึกอบรมเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมกาย จิต อารมณ์ ปัญญา และสังคม และการอบรมได้มีการกำหนดเวลาในการอบรมเยาวชนที่ชัดเจน และมีเทคนิคการฝึกอบรมของโครงการอบรมเยาวชนในการเจริญภาวนา โดยการทำสมาธิ

3. มีการรับผู้เข้าอบรม เป็นเยาวชนจากโรงเรียนที่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมและอุดมศึกษา ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่อยู่ในจังหวัดนั้นๆ ซึ่งวัดเป็นผู้จัดโครงการอบรมเยาวชนโดยมีที่จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสกลนคร จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดพังงา เป็นต้น

4. มีการจัดหลักสูตรธรรมให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับกิจกรรมพร้อมทั้งมีความเหมาะสมกับสถานที่ เวลา ระดับการศึกษา และวิทยากรให้ความรู้กับผู้เข้ารับการอบรม โดยการอบรมสติสัมปชัญญะ เพื่อให้เกิดปัญญาในการดำเนินชีวิต และมีการคัดเลือกพระวิทยากร รวมถึงวิทยากรฆราวาส ที่มีความรู้ความสามารถโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับการเจริญภาวนา การทำสมาธิ และกิจกรรมการเรียนรู้ (สุภาพ พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร, 2545: 4)

เมื่อพิจารณาจากนโยบายการฝึกอบรมเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 จะพบว่า เยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และเปี่ยมด้วยศักยภาพซึ่งจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ ดังนั้นทางโครงการฝึกอบรมเยาวชนทั้ง 7 นั้นจำเป็นต้องมีนโยบายที่เหมาะสมภายใต้เงื่อนไข และหลักประกันต่างๆ ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ

ตามนโยบายการฝึกอบรมเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 เพื่อให้กระบวนการฝึกอบรมเยาวชนของชาติดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมของโครงการอบรมเยาวชน ทั้ง 7 และทุกภาคส่วนในสังคม คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเห็นชอบนโยบายเยาวชนแห่งชาติ และแผนฝึกอบรมเยาวชนระยะยาว พ.ศ. 2545-2554 เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2545 ด้วยการประกาศนโยบายระดับชาติ ดังนี้

1. ส่งเสริม และสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวมีบทบาทหลักในการฝึกอบรมเลี้ยงดูเยาวชน ให้เกิดการฝึกอบรมศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่

2. สนับสนุนให้องค์กรสำคัญอื่นๆ ของสังคม เช่น โครงการอบรมเยาวชน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันวิชาชีพ และสถาบันการเมืองการปกครองทุกระดับ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลองค์การภาคเอกชน สถาบันการเมืองการปกครองทุกระดับ สถาบันสื่อมวลชนมีบทบาทและประสานร่วมมืออย่างจริงจังต่อเนื่องในกระบวนการพัฒนา และในการเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตให้กับเยาวชนอย่างสร้างสรรค์

3. สนับสนุนให้บริการแก่เยาวชนทั้งภาคราชการ และนอกภาคราชการได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เลือกปฏิบัติ ทำงานอย่างโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

4. สนับสนุนการออกกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายให้ทันต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาอบรมเยาวชน

5. สนับสนุนโครงการอบรมเยาวชนให้มีการติดตาม และประเมินผลการฝึกอบรมเยาวชน โดยมีดัชนีชี้วัดอย่างเป็นระบบ

6. ส่งเสริมให้เยาวชนในแต่ละวัยได้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และได้รับบริการตามสิทธิ และความต้องการพื้นฐานตามมาตรฐานสากลทั้งทางด้านปริมาณ และคุณภาพ

7. สนับสนุนให้เยาวชนรู้จักการวิเคราะห์ข้อมูล มีความคิด ความรับผิดชอบ และกล้าตัดสินใจ บนพื้นฐานของเหตุผลตามหลักพุทธธรรมทางศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ในกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมทางกาย จิต อารมณ์ ปัญญา และสังคมของเยาวชน ได้อย่างมีความสุข

8. สนับสนุนให้เยาวชนสามารถใช้ความรู้ด้านวิทยาการสมัยใหม่บนพื้นฐานภูมิปัญญาตามหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมทางพุทธศาสนา และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพ

9. สนับสนุนให้เยาวชนแต่ละวัย มีส่วนร่วมในการส่งเสริมโครงการอบรมเยาวชนอย่างสร้างสรรค์ ในกิจการของโครงการอบรมเยาวชน และชุมชน รวมถึงการเสริมสร้างมิตรภาพระหว่างประเทศ โดยให้คณะกรรมการส่งเสริม และประสานงานเยาวชนแห่งชาติ มีหน้าที่ในการดูแล และปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแนวนโยบายนี้ เพื่อให้บังเกิดผลต่อการฝึกอบรมเยาวชนที่ครอบคลุมทุกช่วงอายุ และทุกพื้นที่ นโยบายเยาวชนแห่งชาตินี้ ได้ประกาศ ณ วันที่ 19 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2545 (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, [ออนไลน์], 10 กุมภาพันธ์ 2568)

อาจกล่าวได้ว่าแนวทางการอบรมเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่สามารถนำมาฝึกอบรมในโปรแกรมอบรมเยาวชนได้ ต้องใช้หลักพุทธธรรมในกระบวนการฝึกอบรม การอบรมเยาวชนต้องคำนึงถึง สถานที่ เวลา ระดับการศึกษาของผู้เข้าอบรม และวิทยาการที่เหมาะสม อีกทั้งต้องมีการจัดเตรียมหลักสูตรให้สัมพันธ์ และสอดคล้องกิจกรรมเพื่อจะได้สร้างสรรค์กระบวนการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามนโยบายการฝึกอบรมเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 ได้เล็งเห็นเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ซึ่งต้องมีนโยบายที่เหมาะสมกับเยาวชน โดยมีมติให้ทุกภาคส่วนช่วยกันส่งเสริมและสนับสนุนให้โปรแกรมอบรมเยาวชน สถาบันครอบครัว องค์กร ภาคีรัฐ และเอกชนต่างๆ สอนความต้องการของเยาวชนตามมาตรฐานสากล ต้องช่วยกันฝึกอบรมเยาวชนในด้านที่ถูกต้อง

หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการอบรมเยาวชน

ในปัจจุบันนี้บริบทสังคมไทยโดยภาพรวมได้พัฒนาทางด้านวัตถุมิมีความเจริญขึ้นมากกว่าในอดีต จากอิทธิพลของวัตถุนิยมส่งผลให้กลายเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ ส่งผลให้เกิดสถานที่ต่างๆ ที่แปลกใหม่ขึ้นมาเพื่อบตอบสนองความต้องการของผู้คนในสังคม ซึ่งสถานที่ดังกล่าวมุ่งให้ความสนุกสนานบันเทิงโดยเฉพาะ จึงสามารถแย่งชิงเอาเยาวชนไปจากสถานศึกษาหรือวัด ซึ่งเป็นสถานที่ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรมที่ดีงาม โดยเฉพาะวัดได้สูญเสียบทบาทการเป็นศูนย์กลางแห่งชุมชนไปเกือบสิ้นเชิง ไม่สามารถที่จะถึงเยาวชนสมัยนี้ได้ จึงทำให้เยาวชนเหินห่างจากการอบรม บ่มเพาะจากวัดที่เป็นตัวแทนของผู้ใช้หลักพุทธธรรมในการอบรมทั้งทางกาย และจิตใจ แม้ว่าในปัจจุบันนี้ วัดบางแห่งก็ได้เริ่มแสดงบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยการพยายามจัดการฝึกอบรมเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม และสอดคล้องกับกิจกรรมมากขึ้น โดยได้จัดทำโครงการอบรมศีลธรรมคุณธรรม และจริยธรรม สำหรับเยาวชนโดยเน้นใช้หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับพฤติกรรมทางกาย จิต อารมณ์ ปัญญา และสังคมของเยาวชนในปัจจุบันอีกด้วย ซึ่งสามารถจำแนกหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการอบรมเยาวชนได้ดังนี้

ก. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

1. ไตรสิกขา: ระบบการศึกษาสมบูรณ์เพื่อพัฒนาเยาวชน

ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาองค์รวมของพุทธศาสนาที่ครอบคลุมการพัฒนามนุษย์ทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ประกอบด้วย 1) ศีล คือ การฝึกอบรมพฤติกรรมให้สุจริต การรักษากติกาของสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม เน้นทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ การใช้ชีวิตที่ไม่เบียดเบียน และการเคารพกฎระเบียบ 2) สมาธิ คือ การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีความสุขและภาวะที่เหมาะสมในการใช้ชีวิต เน้นความอดทน การควบคุมตนเอง และการมีสติในการดำเนินชีวิต และ 3) ปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจ การมองเห็นความเป็นจริง ความสามารถวิเคราะห์ และการแก้ไขปัญหาด้วยความรอบคอบ เป็นการฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล และการตัดสินใจบนฐานของความเข้าใจที่ถูกต้อง การนำหลักไตรสิกขามาฝึกอบรมเยาวชนอย่างเป็นขั้นตอนจะช่วยสร้างคนที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการปรับตัว และรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

2. หลักกรรม: กฎแห่งการกระทำ

หลักกรรมสอนให้เข้าใจว่าการกระทำของเรามีผลต่อชีวิต ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หลักนี้ส่งเสริมให้เยาวชน เข้าใจความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง, ตระหนักถึงผลของการกระทำในระยะยาว, พัฒนาความมีวินัยและความรับผิดชอบในชีวิต และสร้างแรงจูงใจให้ประพฤติดี ละเว้นความชั่ว

3. อริยสัจ 4: ความจริงอันประเสริฐ

อริยสัจ 4 คือ ความจริงที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจปัญหาและวิธีดับทุกข์ ประกอบด้วย 1) ทุกข์ คือ การเข้าใจปัญหาและความทุกข์ในชีวิต 2) สมุทัย คือ การเข้าใจสาเหตุของปัญหา 3) นิโรธ คือ การเข้าใจว่าปัญหามีทางแก้ไข และ 4) มรรค คือ การเข้าใจวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ แม้หลักอริยสัจ 4 จะช่วยพัฒนาให้เยาวชนเรียนรู้การเผชิญปัญหาอย่างมีสติ มองปัญหาตามความเป็นจริง และแก้ไขปัญหาย่างมีระบบด้วยปัญญา

4. มงคล 38: หลักการดำเนินชีวิตที่เป็นสิริมงคล

มงคล 38 เป็นหลักปฏิบัติเพื่อความเจริญในชีวิต ซึ่งเหมาะสมกับการนำมาประยุกต์สำหรับเยาวชน เช่น การคบมิตรดี หลีกเลียงคนพาล, การเคารพผู้ที่ควรเคารพ, การรู้จักพอในสิ่งที่มี, การพึงธรรม พัฒนาความรู้อยู่เสมอ, ความอดทน ความสุภาพอ่อนโยน และการมีระเบียบวินัย และการมีศีลธรรม

ค. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิต

1. พรหมวิหาร 4: คุณธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

หลักพรหมวิหาร 4 คือ หลักธรรมที่ช่วยให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 1) เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข สอนให้เยาวชนรู้จักมีความรัก ความปรารถนาดีและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2) กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ สอนให้เยาวชนรู้จักการช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเขาประสบความทุกข์ยาก 3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี สอนให้เยาวชนรู้จักชื่นชมความสำเร็จของผู้อื่น ไม่อิจฉาริษยา และ 4) อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง สอนให้เยาวชนรู้จักวางใจเป็นกลาง เที่ยงธรรมไม่ลำเอียง

2. ทิศ 6: หลักการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัว

หลักทิศ 6 สอนให้เยาวชนรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบต่อบุคคลรอบข้าง ดังนี้ 1) ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ (ทิศเบื้องหน้า) 2) ความสัมพันธ์กับครูอาจารย์ (ทิศเบื้องขวา) 3) ความสัมพันธ์กับคู่ครอง

(ทิศเบื้องหลัง) 4) ความสัมพันธ์กับมิตรสหาย (ทิศเบื้องซ้าย) 5) ความสัมพันธ์กับผู้ได้บังคับบัญชา (ทิศเบื้องล่าง) และ 5) ความสัมพันธ์กับนักบวชและผู้มีศีลธรรม (ทิศเบื้องบน)

ด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้หลักทิศ 6 จะช่วยให้เยาวชนปฏิบัติตนเหมาะสมต่อบุคคลรอบข้าง เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนในสังคม

ง. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาดน

1. หลักภาวนา 4: การพัฒนาดนเองอย่างรอบด้าน เป็นหลักการพัฒนาตนเองแบบองค์รวม 4 ด้าน ดังนี้ 1) กายภาวนา คือ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างเหมาะสม 2) ศิลภาวนา คือ การพัฒนาความประพฤติให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข 3) จิตภาวนา คือ การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง มีความสุข และ 4) ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง

2. สังคหัตถุ 4: หลักการยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่น เป็นหลักธรรมที่ช่วยประสานความสัมพันธ์และเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันในสังคมดังนี้ 1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ การแบ่งปัน 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะ สุภาพ จริงใจ 3) อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่นและ 4) สมานัตตตา คือ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ดังนั้น การนำหลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการอบรมเยาวชนจะช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ทักษะชีวิต และความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทำให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ประโยชน์ของหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการอบรมเยาวชน

ก. หลักพุทธธรรมที่เป็นรากฐานในการพัฒนาเยาวชน

หลักพุทธธรรมเป็นคำสอนที่มีคุณค่าอย่างสูงในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต การใช้หลักพุทธธรรมในการอบรมสั่งสอนเยาวชนจึงมีประโยชน์มากมาย ซึ่งเหมาะกับบริบทของสังคมไทยที่พุทธศาสนามีอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนาน หลักพุทธธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการอบรมเยาวชนได้ในหลายมิติ ดังนี้

1. หลักศีล 5 เป็นหลักการพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ช่วยให้เยาวชนรู้จักความถูกต้องเหมาะสม และการปฏิบัติตนในสังคมอย่างมีคุณธรรม ได้แก่ 1) การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้เยาวชนมีความเมตตา กรุณา ไม่ใช้ความรุนแรง 2) การไม่ลักทรัพย์ สอนให้เยาวชนเคารพกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต 3) การไม่ประพฤติผิดในกาม ช่วยให้เยาวชนมีความยับยั้งชั่งใจ รู้จักควบคุมตนเอง 4) การไม่พูดเท็จ ส่งเสริมให้เยาวชนพูดความจริง ไม่โกหกหลอกลวง และ 5) การไม่ดื่มสุรา ไม่เสพสิ่งเสพติด ทำให้เยาวชนมีสติ ไม่ประมาท รู้เท่าทันอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง ดังนั้น การปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะช่วยให้เยาวชนไม่เป็นภัยต่อตนเองและสังคม มีความปลอดภัยในชีวิต และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

2. หลักสมาธิ เป็นการฝึกจิตให้มั่นคง ตั้งมั่น จดจ่อ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนในหลายด้าน ดังนี้ 1) ช่วยเพิ่มความสามารถในการจดจ่อกับการเรียน ทำให้มีสมาธิในการเรียนรู้ดีขึ้น 2) ช่วยให้เยาวชนรู้จักควบคุมอารมณ์ ไม่หุนหันพลันแล่น 3) ส่งเสริมให้เยาวชนมีความอดทน รู้จักรอคอย ไม่เร่งรีบจนเกินไป 4) พัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล เนื่องจากมีจิตใจที่สงบ มั่นคง และ 5) ลดความเครียด ความวิตกกังวล ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของเยาวชนในยุคปัจจุบัน

การฝึกสมาธิไม่จำเป็นต้องยุ่งยากซับซ้อน แต่สามารถทำได้ง่ายๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การหายใจอย่างมีสติ การทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความตั้งใจ ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนมีจิตใจที่เข้มแข็ง พร้อมรับมือกับความท้าทายในชีวิต

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาเยาวชน

1. หลักปัญญา จะเน้นการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ซึ่งมีประโยชน์ต่อเยาวชนดังนี้ 1) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น 2) ส่งเสริมการมีวิจยารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในยุคที่มีข้อมูลมากมายทั้งจริงและเท็จ 3) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุและผล การกระทำและผลของการกระทำ (กฎแห่งกรรม) 4) ช่วยให้เยาวชนเข้าใจความจริงของชีวิต เช่น หลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทำให้ไม่ยึดติดและรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง และ 5) เสริมสร้างความรู้เท่าทันอารมณ์และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ปัญญาในพุทธศาสนาไม่ได้หมายถึงแค่ความรู้ทางวิชาการ แต่รวมถึงปัญญาในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติ

2. หลักอริยมรรค เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์ เกี่ยวข้องกับความคิด การพูด และการกระทำ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาเยาวชนดังนี้ 1) สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) ช่วยให้เยาวชนมีความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับชีวิตและโลก 2) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) ส่งเสริมการคิดในทางที่ดี ไม่คิดเบียดเบียน ไม่พยายาบท 3) สัมมาวาจา (การพูดชอบ) สอนให้เยาวชนพูดความจริง ไม่พูดคำหยาบ ไม่นินทา ส่อเสียด 4) สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ) นำไปสู่การปฏิบัติที่ดีต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียน 5) สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) ปลุกฝังแนวคิดการประกอบอาชีพสุจริต ไม่ทุจริต 6) สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) สร้างแรงบันดาลใจให้มุ่งมั่นทำความดี ละเว้นความชั่ว 7) สัมมาสติ (ความระลึกชอบ) พัฒนาการมีสติรู้ตัวอยู่เสมอในการกระทำทุกอย่าง และ 8) สัมมาสมาธิ (ความตั้งมั่นชอบ) ส่งเสริมการมีจิตใจที่มั่นคง ไม่หวั่นไหวง่าย อย่างไรก็ตาม ตามหลักอริยมรรคสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาและการดำเนินชีวิตของเยาวชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และทักษะชีวิต

ประโยชน์ของหลักพุทธธรรมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน

1. การพัฒนาตนเองแบบองค์รวม ตามหลักพุทธธรรมจะมุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม คือ พัฒนาทั้งกาย วาจา และใจ ไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนดังนี้ 1) ส่งเสริมการมีสุขภาพกายที่ดี ผ่านการรู้จักประมาณในการบริโภค การออกกำลังกาย 2) พัฒนาวาจาให้สุภาพ มีประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง 3) เสริมสร้างจิตใจที่เข้มแข็ง มีความสุข สงบ และมีความฉลาดทางอารมณ์ 4) สร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาคความรู้ทางวิชาการกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 5) นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขที่ไม่ต้องพึ่งพาวัตถุภายนอกมากเกินไป และ 6) การพัฒนาตนเองตามหลักหลักพุทธธรรมจะช่วยให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ตามหลักพุทธธรรมมีคำสอนมากมายที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งมีประโยชน์ต่อเยาวชนในด้านนี้ ได้แก่ 1) หลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) สอนให้เยาวชนมีความรัก ความปรารถนาดี เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีความยุติธรรม 2) หลักสังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) สอนให้เยาวชนรู้จักการให้ การพูดดี การช่วยเหลือผู้อื่น และการวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย 3) หลักสาราณียธรรม 6 เน้นการสร้าง ความ

สามัคคี การแบ่งปัน การเคารพซึ่งกันและกัน และ 4) หลักการระ 6 สอนให้เยาวชนมีความเคารพต่อ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ การศึกษา ความไม่ประมาท และการสนทนาที่เป็นประโยชน์ อาจกล่าวได้ว่าการปลูกฝังหลักธรรมเหล่านี้จะช่วยให้เยาวชนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

บทสรุป

หลักพุทธธรรมที่มีคุณค่าและประโยชน์ที่ทำให้เกิดการผสมผสานครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ เยาวชนได้เกิดความรักความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเกิดความรักความผูกพันกันฉันเป็นพี่น้อง เป็นญาติ เป็นเพื่อนเกิดร่วมโลกเดียวกันเมื่อมีจิตสำนึกได้เช่นนี้แล้วทำให้การอยู่ร่วมกันระหว่างเยาวชน กับครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติมีความเป็นปึกแผ่น มั่นคง เป็นใหญ่ อิสระเสรีภาพทางความดี และความเจริญ รักสันติสนม เคารพ ยกย่อง พுகติต่อกัน อดทนต่อคำพูด ทำเรื่องใหญ่เป็นเรื่องเล็ก ชักนำทำ เรื่องดี ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เยาวชนหรือบุคคลในชาติเป็นปึกแผ่น มั่นคงต่อกัน เป็นใหญ่ร่วมไป พร้อมกัน มีอิสระเสรีภาพทางการบริหารประเทศชาติที่เท่าเทียมกัน คุณค่าของความดี ความเจริญ คือ เป็นมิตรรักใคร่ ช่วยเหลือแบ่งปันด้วยความบริสุทธิ์ใจ และทำให้ประเทศชาติรู้จักสามัคคี ได้เป็นน้ำหนึ่ง ใจเดียวกัน ได้ความเสียสละ ได้ความรักชาติ ได้ช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน ได้เพื่อนหรือมิตรรักใคร่ ได้ความสมัครสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ได้ปฏิสัมพันธ์เหนียวแน่น ได้ช่วยเหลือแบ่งปันด้วยความ บริสุทธิ์ใจ ได้อบรมพัฒนาหลักความดี ความเจริญให้กัน คือ ได้ความเป็นครอบครัว เป็นญาติพี่น้อง เพื่อนกันได้เคารพกัน ได้พูดคุยฉันท์เพื่อนหรือมิตรจริงใจ ได้อดทนต่อกัน ได้ชักนำกันทำดีสร้างความ เจริญให้กับประเทศชาติ โดยประเทศชาติมีคุณภาพสมบูรณ์ได้ด้วยศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ประเทศชาติมีความสุข มั่นคง เพราะการฝึกอบรมหลักหลักพุทธธรรมที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับ กิจกรรมที่ใช้อบรม และมีความเหมาะสมกับสถานที่ เวลา ระดับการศึกษา และวิทยาการการฝึกอบรม พัฒนาความดี และความเจริญให้แก่กัน คือ คุณค่าของความเป็นปึกแผ่น มั่นคง รักสันติสนมฉันท์ ครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อน เคารพกัน พุดคุยด้วยไมตรีจิต อดทนต่อการกระทบกระทั่ง ชักนำกันทำดี สร้างความเจริญให้กับประเทศชาติที่เต็มไปด้วยศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมของเยาวชน และบุคคล ในชาติ เท่านั้นประเทศชาติมีคุณภาพ สงบสุข และมั่นคงตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2535). *คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยรุ่นเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ร.ส.พ.
- ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์. (2524). *วิธีสอนอบรมและจัดกิจกรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์.
- พระราชบัญญัติ. (2526). *การส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกฎหมาย มงคลธรรม.
- เรณู ผลสวัสดิ์. (2528). *การอบรมเลี้ยงดูเยาวชนในครอบครัวไทย*. กรุงเทพฯ: เกษม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2526). *จิตตภาวนาคือชีวิตพัฒนา*. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2547). *จิตวิทยาเด็กวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพิมล เจียมนาครินทร์, ผศ.ดร. (2539). *พัฒนาการวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: บริษัท คอมพิวเตอร์ จำกัด.
- สุภักดิ์ อนุกุล. (2529). *วันสำคัญของไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.

- สุภาพ พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร. (2545). *การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรีนติ้ง.
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. *นโยบายเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/article_attach/8435/16490.pdf. [10 กุมภาพันธ์ 2568].
- อมรรัตน์ เทพกัมปนาท. (2530). *กลุ่มประชาสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สิทธิสตรี: กรณีอุปสมบทภิกษุณีในพระพุทธศาสนาเถรวาท
Women's Rights: The Case of Bhikkhuni Ordination in
Theravāda Buddhism

¹พระมหากรณ์กฤตย์ จิตสจฺโจ, ²ภัทรกุล ศิลปรัตน์

¹Phramaha Kornkrit Dhitasajjo, ²Phattharakul Silparat

¹นิสิตปริญญาตรี หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹Student, Program in Buddhist Studies, Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²Department of Geography, Faculty Education, Ramkhamhaeng University

²Corresponding author, e-mail: phatthasil@gmail.com

Received: February 10, 2025; Revised: March 14, 2025; Accepted: March 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเรื่อง “ภิกษุณี” และ “สิทธิสตรี” ในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและความสำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา สถานะของภิกษุณีกลับถูกจำกัดและถูกมองข้ามในหลายสังคม พระพุทธองค์ทรงเปิดโอกาสให้สตรีได้บรรลุธรรมสูงสุดเช่นเดียวกับบุรุษ โดยการอนุญาตให้มีการบวชเป็นภิกษุณี แสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมกันในทางธรรม หากแต่ในทางปฏิบัติศาสนาในระดับนิกายได้กีดกันผู้หญิงอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ภิกษุณีซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนอารยธรรมอินเดียในยุคที่รุ่งเรืองสูงสุด ไม่ได้รับโอกาสให้ดำรงอยู่ในสังคมไทย ประเด็นเรื่อง “สิทธิสตรี” กำลังเป็นที่พูดถึงอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน การศึกษาบทบาทของภิกษุณีในอดีตจึงเป็นการเปิดมุมมองใหม่ในการมองประเด็นสิทธิสตรีในปัจจุบัน 1) การตีแข็งพุทธปรัชญาตามหลักอิสรภาพทางจิตวิญญาณ พระพุทธศาสนามุ่งเน้นการพ้นทุกข์ของสรรพสัตว์โดยไม่จำกัดเพศ ซึ่งแสดงถึงแนวคิดที่เปิดกว้างและสนับสนุนความเท่าเทียมหลักกอนัตตาและอวิชชา หากเพศเป็นเพียงเงื่อนไขของสังขาร การจำกัดสิทธิของผู้หญิงในการบวชอาจไม่สอดคล้องกับหลักกอนัตตา (ไม่มีตัวตนที่แท้จริง) และอวิชชา (ความไม่รู้ที่นำไปสู่การยึดมั่นในรูปแบบที่ไม่จำเป็น) การอนุญาตให้ภิกษุณีบวชในสมัยพุทธกาลแม้พระพุทธเจ้าจะทรงตั้งเงื่อนไข 8 ประการ สำหรับภิกษุณีสงฆ์ แต่ก็ทรงอนุญาตให้มีการอุปสมบทของภิกษุณี ซึ่งสะท้อนถึงการยอมรับในศักยภาพของสตรีในการปฏิบัติธรรม 2) การตีความในเชิงสิทธิมนุษยชนหลักความเสมอภาค (Equality) การห้ามไม่ให้ผู้หญิงบวชถือเป็นการเลือกปฏิบัติตามเพศ ซึ่งขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนที่เน้นความเสมอภาคและสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์และสิทธิมนุษยชน

คำสำคัญ: ภิกษุณี, สิทธิสตรี, พุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

This article aims to study the concepts of “Bhikkhunī” and “women's rights” in Theravāda Buddhism, focusing on their roles and significance in the history of Buddhism. The status of bhikkhunīs, however, has been limited and overlooked in many societies. The Buddha granted women the opportunity to attain the highest form of spiritual liberation, just as men can, by allowing ordination as bhikkhunīs. This demonstrates the equality of men and women in the Dhamma. However, in practice, Buddhist traditions at the sectarian level have continuously excluded women for an extended period. Bhikkhunīs, who symbolized a peak of Indian civilization, have not been afforded the opportunity to exist in Thai society. The issue of “women's rights” is now widely discussed in contemporary times. Studying the role of bhikkhunīs in the past, therefore, offers a new perspective on the issue of women's rights in the present. 1) Interpretation from a Buddhist Philosophical Perspective on Spiritual Freedom: Buddhism emphasizes the liberation of all beings from suffering, regardless of gender, which reflects an open and egalitarian view that supports the principles of Anattā (non-self) and Avijjā (ignorance). If gender is only a conditioned phenomenon of Saṅkhāra (formations), then restricting women's right to ordination might not align with the principle of Anattā (the absence of a true self) and Avijjā (ignorance leading to unnecessary attachment). The Buddha allowed bhikkhunī ordination, setting eight conditions for the BhikkhunīSaṅgha, but still granting the opportunity for women to be ordained, which reflects recognition of their potential in practicing the Dhamma. 2) Interpretation from a Human Rights Perspective on Equality: Prohibiting women from ordination is a form of gender discrimination, which contradicts the principle of equality in human rights. This violates basic human rights and the fundamental principles of equality and non-discrimination.

Keywords: Bhikkhuni, Women's Rights, Theravāda Buddhism.

บทนำ

การอภิปรายเกี่ยวกับสิทธิสตรีในกรณีการอุปสมบทภิกษุณีในพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหนึ่งในประเด็นที่มีความสำคัญและได้รับความสนใจในวงการศึกษาศาสนาและสังคม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการตีความและการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปปรับใช้ในสังคมในปัจจุบัน ซึ่งประเด็นนี้สะท้อนถึงการมองเห็นและการให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้หญิงในพุทธศาสนา โดยเฉพาะในประเด็นของการเข้าร่วมในทางการปฏิบัติธรรมอย่างเท่าเทียมกับบุรุษ การอุปสมบทภิกษุณีเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยพระพุทธเจ้า โดยพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ผู้หญิงสามารถเข้าสู่การเป็นภิกษุณีได้ ซึ่งได้รับการบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกในเรื่องของ “การบวชภิกษุณี” โดยทรงเห็นว่าผู้หญิงมีสิทธิ์ที่จะได้บวชและบำเพ็ญเพียรในศาสนาเช่นเดียวกับผู้ชาย การอุปสมบทภิกษุณีจึงถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้มีบทบาทในการศึกษาธรรมและการปฏิบัติธรรม อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการปรินิพพานของพระพุทธเจ้ากลับถูกยกเลิกไปในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยซึ่งไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากพระสงฆ์ที่ยึดถือพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรก็ตาม หนึ่งในเหตุผลที่ทำให้การอุปสมบทภิกษุณีในพุทธศาสนาเถรวาทไม่สามารถกระทำได้ในปัจจุบัน คือ การตีความข้อบัญญัติในพระไตรปิฎก ซึ่งได้กล่าวถึง “ภิกษุ” ในแง่ของ

พระภิกษุชายเท่านั้น รวมถึงมีการอ้างอิงถึง ข้อบัญญัติ 8 ข้อ หรือ “ข้อกำหนดสำหรับภิกษุณี” ที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนด ซึ่งหลายข้อที่กล่าวถึงการให้ความเคารพและปฏิบัติต่อภิกษุณีด้วยการขึ้นต่อภิกษุชาย หรือการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของภิกษุชาย ทำให้เกิดการตีความว่า ภิกษุณีอาจมีสถานะที่ต่ำกว่าในระบบสงฆ์ การตีความในมุมนี้ทำให้เกิดความไม่เห็นด้วยจากฝ่ายที่มีความเชื่อว่าไม่มีเหตุผลในการให้สตรีได้รับการอุปสมบทในฐานะภิกษุณี และทำให้การอุปสมบทภิกษุณีในพุทธศาสนาเถรวาทจึงไม่สามารถกระทำได้ในระดับสากล

จากมุมมองทางสังคมและการเมือง การที่ไม่มีการอุปสมบทภิกษุณีในพุทธศาสนาเถรวาทสะท้อนถึงความไม่เสมอภาคทางเพศในสังคมดั้งเดิมที่มีอิทธิพลต่อการตีความคำสอนทางศาสนา แม้ว่าการปฏิบัติธรรมและการอุทิศตนในพุทธศาสนาไม่จำเป็นต้องมีเพศเป็นตัวกำหนด แต่ข้อจำกัดที่มีต่อสิทธิสตรีทำให้ผู้หญิงถูกกีดกันจากการเข้าถึงการศึกษาธรรมและการปฏิบัติธรรมอย่างเต็มที่ ในปัจจุบันมีการเคลื่อนไหวจากกลุ่มผู้หญิงและบางกลุ่มของพระสงฆ์ที่สนับสนุนให้มีการฟื้นฟูการอุปสมบทภิกษุณีใน พุทธศาสนาเถรวาท โดยเฉพาะในประเทศที่มีพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลัก เช่น ศรีลังกา เมียนมาร์ และบางพื้นที่ของประเทศไทย ซึ่งมีกลุ่มคนที่เชื่อว่าการฟื้นฟูการอุปสมบทภิกษุณีเป็นการส่งเสริมความเสมอภาคและให้ผู้หญิงสามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ การเคลื่อนไหวนี้ได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาทางวิชาการและกลุ่มสตรีที่ต้องการสิทธิในการเลือกเส้นทางการปฏิบัติธรรมของตนเอง เมื่อการศึกษาทางวิชาการในปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับการตีความใหม่เกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในพุทธศาสนาและ การวิเคราะห์คำสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องกับการอุปสมบทภิกษุณีโดยชี้ให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ผู้หญิงสามารถเป็นภิกษุณีได้ แต่ถูกจำกัดสิทธิในการอุปสมบทตั้งจากการตีความดั่งที่กล่าวข้างต้น

ด้วยเหตุนี้ การตีความในเชิงพุทธปรัชญาและสิทธิมนุษยชนในปัจจุบันสนับสนุนให้มีการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้รับสิทธิในการอุปสมบทในฐานะภิกษุณี เพื่อให้สามารถเข้าถึงการปฏิบัติธรรมอย่างเท่าเทียมกับชาย และเป็นการยืนยันถึงศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมของผู้หญิงในพุทธศาสนา

การเกิดขึ้นและบทบาทของภิกษุณีในพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงประสูติในอินเดียท่ามกลางสังคมที่มีการเลือกปฏิบัติและมีท่าทีต่อสตรีอย่างเลวร้ายถึงขั้นสูงสุด คำสอนของพระพุทธองค์ว่าด้วยเรื่องธรรมชาติอันแท้จริงของชีวิตและความตายเกี่ยวกับเรื่องกรรมและสังสารวัฏ ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงเกี่ยวกับท่าทีของสังคมที่มีต่อสตรีในสมัยนั้น พระพุทธองค์ทรงเสนอคำริเริ่มที่ค้านกับความคิดแบบเดิมๆ โดยแสดงให้เห็นว่าสตรีและบุรุษมีความสามารถเสมอกัน บุคคลจะดีได้เพราะการเฝ้าหาความรู้ ความสามารถ การกระทำ ไม่ใช่ที่เพศและบุตรหญิงอาจดีเสมอหรือดีกว่าบุตรชายได้

สมัยก่อนพุทธกาลที่เปรียบสตรีเหมือนวัตถุหรือสินค้า ไม่มีสิทธิเสรีภาพในชีวิตของตน การที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้สตรีบวชก็เป็นการปูทางเพื่อเสรีภาพทางศาสนาอย่างสมบูรณ์ให้แก่สตรี เพราะการยอมรับสตรีเข้าในหมู่สงฆ์ เป็นการเปิดโอกาสให้สตรีนับถือศาสนาและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยไม่ต้องพึ่งหรือขึ้นอยู่กับผู้อื่นในการจะเข้าถึงจุดหมายในทาง นับเป็นความสำเร็จอย่างแท้จริง สตรีในทัศนะของพระพุทธศาสนาจึงมีเสรีภาพที่จะดำเนินชีวิตอย่างอิสระและสามารถลิขิตชีวิตตนเองได้

การบวชของภิกษุณีจึงเป็นการยกระดับของสตรี การยอมรับว่าสตรีมีศักยภาพที่จะบรรลุธรรมได้เท่าเทียมกับผู้ชาย จุดนี้เองที่เป็นจุดเด่นของพระพุทธศาสนา โดยมีบทบาทสำคัญในการให้อิสรภาพทางจิตวิญญาณแก่ผู้หญิง และมีความชัดเจนขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผู้หญิงในสังคมของศาสนาอื่นๆ

พระพุทธศาสนายอมรับว่าผู้หญิงมีความสามารถเท่าเทียมที่จะบรรลุธรรมเช่นเดียวกัน โดยการปฏิบัติธรรมะนั้นไม่มีการแบ่งแยกเพศสถานะ การที่พุทธศาสนาแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงมีความสามารถเท่าเทียมกับผู้ชายในการที่เข้าถึงการหลุดพ้นอันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ย่อมแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนายอมรับมานานแล้วว่า ผู้หญิงและผู้ชายต่างมีความสามารถและมีสิทธิเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกเพศสถานะ

ในคัมภีร์อังคุตตรนิกายได้บันทึกเรื่องราวของสตรีในพุทธศาสนาไว้อย่างรอบด้าน ทั้งภิกษุณีและอุบาสิกา ผู้ซึ่งทำงานอย่างอุทิศตนไม่เพียงแต่ในฐานะศาสนิกชนเท่านั้น แต่ยังในฐานะอาจารย์แสดงธรรมอีกด้วย การออกบวชของพระนางปชาบดีโคตมีและการจัดตั้งภิกษุณีสงฆ์นับเป็นเรื่องราวที่น่าประทับใจ เป็นการแสดงให้เห็นถึงพลังของความกล้าหาญและความตั้งใจอันแน่วแน่เด็ดเดี่ยวที่สตรีนางหนึ่งจะสามารถให้แก่งสังคมในยุคสมัยของนางได้ นับเป็นประวัติศาสตร์อีกหน้าหนึ่งของการทำให้สตรีมีชีวิตเป็นอิสระ

พระเจ้าสุทโธทนะ พระราชบิดาได้อภิเษกสมรสกับทั้งพระนางสิริมหามายา พระมารดาและพระนางปชาบดีซึ่งเป็นพระมาตุจฉา เมื่อพระนางสิริมหามายาพระมารดา สิ้นพระชนม์หลังจากประสูติเจ้าชายสิทธัตถะได้เพียง 7 วัน พระนางปชาบดี พระมาตุจฉาก็ทรงรับหน้าที่เลี้ยงดูเจ้านายน้อยครั้งเมื่อพระเจ้าสุทโธทนะ

พระราชบิดา เสด็จสวรรคต พระนางปชาบดีจึงทรงตัดสินใจที่จะสละในทางโลก พระนางทรงดำเนินพระบาทด้วยความยากลำบากและยาวนานเพื่อทูลขออุปสมบทต่อพระพุทธองค์ แต่มิได้รับอนุญาต ด้วยความรู้สึกสงสารและเห็นใจ พระอานนท์ ผู้เป็นพุทธอุปัฏฐาก จึงได้ทูลขอการอุปสมบทต่อพระพุทธเจ้าแทนพระนางปชาบดีถึง 3 ครั้ง แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ครั้นแล้วพระอานนท์นึกถึงอุบายได้อย่างหนึ่ง จึงทูลถามพระพุทธองค์ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หญิงที่ออกจากเรือน ไม่เกี่ยวข้องด้วยเรือนแล้ว และได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้า จะสามารถสำเร็จเป็นพระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ได้หรือไม่”

“หญิงสามารถบรรลุธรรมเหล่านั้นได้...อานนท์”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าผู้หญิงสามารถบรรลุธรรมเหล่านั้นได้ ก็พระนางปชาบดีโคตมีทรงเคยปฏิบัติภารกิจอันทรงคุณที่ยิ่งใหญ่ต่อพระองค์ผู้ประเสริฐ ด้วยทรงเป็นพระผู้เลี้ยงดู และผู้ให้นมหลังการสิ้นพระชนม์ของพระมารดา พระนางทรงให้นมแก่พระองค์ผู้ประเสริฐ เพราะเหตุไฉนเล่า พระองค์ผู้เจริญจึงจะมีทรงอนุญาตให้พระนางได้ออกบวชจากเรือน ไม่เกี่ยวข้องด้วยเรือนแล้ว ได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้าเล่า” (พระไตรปิฎก ฉบับบาลีสยามรัฐ, [ออนไลน์], 15 มกราคม 2568)

เมื่อพระพุทธองค์ทรงเผชิญกับคำอ้อนวอนพุทธอุปัฏฐากเช่นนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงประทานการอุปสมบทแก่พระนางปชาบดี โดยมีเงื่อนไขว่าพระนางจะต้องทรงรักษา “คฤธรรม 8 ประการ” ซึ่งมีดังนี้

1. ภิกษุณีแม้วชมานาน 100 พรรษา ก็ต้องลุกขึ้นแสดงความเคารพต่อพระภิกษุ แม้วชในวันนั้น
2. ภิกษุณีไม่พึงจำพรรษาในที่ที่ปราศจากพระภิกษุ
3. ภิกษุณีต้องไปถามวันอุโบสถและรับฟังโอวาทจากภิกษุทุกกึ่งเดือน
4. เมื่อออกพรรษาแล้ว ภิกษุณีพึงไถ่ถามในคณะสงฆ์ทั้งสองฝ่าย ในสิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน หรือสงสัย

5. ภิกษุณีหากต้องอาบัติ จะต้องอยู่มนต์ ในสงฆ์สองฝ่ายเป็นเวลาทั้งเดือน

6. เมื่อบวชเป็นสิกขามานาครบ 2 ปี จึงขออุปสมบทจากสงฆ์ทั้งสองฝ่าย

7. ภิกษุณีไม่พึงว่ากล่าวพระภิกษุ

8. ภิกษุณีไม่พึงสั่งสอนภิกษุ แต่ภิกษุพึงสั่งสอนภิกษุณีได้ (ฉัตรสุมาลย์, 2541) หลังจากการตั้งสถาบันภิกษุณีแล้ว ผู้หญิงจำนวนมากได้เข้ามาสู่คณะสงฆ์ ตามบันทึกใน เถรिकाถา ภิกษุณีและสตรีนับพันได้บรรลุนิพพานในระดับต่างๆ ในหมู่ภิกษุณีนี้อย่างน้อยมี 13 รูป ได้รับการสรรเสริญจากพระพุทธองค์ เช่น พระปชาบดีโคตมีเถรี ในฐานะผู้รู้ราตรีนาน คือ เป็นปฐมภิกษุณี, พระปฏาจาราเถรี ในฐานะผู้เป็นเลิศทางพระวินัย และพระธัมมทินนาเถรี ในฐานะผู้เป็นเลิศทางสั่งสอนธรรม

ในหมู่ฆราวาสผู้ที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้ามีเป็นจำนวนมาก เช่น นางวิสาขา ผู้เป็นเลิศในเรื่องทาน สามาวดี ผู้เป็นเลิศในเรื่องกรุณา และนางชัตติยานี ผู้เป็นเลิศในเรื่องศรัทธาที่มั่นคง

ความสำเร็จในทางธรรมของสตรีเหล่านี้ ทำให้ “พุทธบริษัท 4” ครบถ้วนสมบูรณ์ ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ดังที่พระพุทธองค์ทรงลงเลขาให้สัตติอภกบวชนั้นไม่ใช่เพราะเห็นว่าสตรีต่ำต้อย: เหตุผลที่พระพุทธองค์ทรงลงเลขาไม่ได้เกิดจากการมองว่าสตรีมีสถานะต่ำต้อยกว่าบุรุษ แต่เป็นเพราะทรงพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อพระพุทธศาสนาในอนาคตกังวลเรื่องพรหมจรรย์สิ่งที่พระองค์ทรงกังวลมากที่สุด คือ การรักษาพรหมจรรย์ของคณะสงฆ์ไว้ให้บริสุทธิ์ เพราะพรหมจรรย์เป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิตสงฆ์

การวางกฎ 8 ประการ: เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการที่สตรีเข้ามาบวช พระพุทธองค์จึงทรงวางกฎ 8 ประการสำหรับภิกษุณี เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของพระธรรมวินัย สรุปได้ว่า พระพุทธองค์ทรงลงเลขาในการอนุญาตให้สตรีอภกบวชไม่ใช่เพราะความลำเอียง แต่เป็นเพราะทรงพิจารณาถึงผลกระทบในภาพรวมและต้องการรักษาความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาไว้

ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา: ภิกษุณีมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาจากรุ่นสู่รุ่น โดยการศึกษาพระธรรมวินัย และถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่น ทั้งภิกษุณีด้วยกันเอง และบุคคลทั่วไป

ผู้เผยแผ่พระธรรม: ภิกษุณีหลายรูปเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการแสดงธรรมเทศนาสามารถอธิบายหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจง่าย ทำให้ผู้คนทั่วไปเข้าถึงพระธรรมได้ง่ายขึ้น

ผู้ให้คำปรึกษา: ภิกษุณีเป็นที่พึ่งพิงทางใจให้กับผู้คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิง สามารถให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้

ผู้สร้างแรงบันดาลใจ: ภิกษุณีหลายรูปเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้ผู้คนเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติธรรม

ผู้ดูแลสงฆ์: ภิกษุณีมีส่วนร่วมในการดูแลสงฆ์ ทั้งในด้านการปกครองและการบริหารจัดการ

ผู้ให้บริการสังคม: ภิกษุณีหลายรูปมีส่วนร่วมในการให้บริการสังคม เช่น การจัดกิจกรรมทางสังคม การให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้ และการดูแลผู้ป่วย

ภิกษุณีมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสร้างสังคมที่ดีงาม การที่เราให้ความสำคัญและสนับสนุนบทบาทของภิกษุณี จะเป็นการส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ภิกษุณี หรือภิกษุณี เป็นผู้หญิงที่อุปสมบทเข้าสู่บรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สังคม อย่างไรก็ตาม สถานะของภิกษุณีในสังคมปัจจุบันยังคงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความท้าทายอยู่มากมาย ทั้งในแง่ของการยอมรับทางสังคม กฎหมาย และภายในวงการสงฆ์เอง

ปัญหาที่ภิกษุณีต้องเผชิญ

แม้ว่าภิกษุณีจะมีบทบาทสำคัญ แต่ก็ต้องเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ ได้แก่

1. การถูกจำกัดบทบาท: ในบางสังคม ภิกษุณีถูกจำกัดบทบาทและไม่ได้รับความเคารพเท่ากับภิกษุ
2. การขาดทรัพยากร: ภิกษุณีสงฆ์มักขาดแคลนทรัพยากรในการดำรงชีวิตและเผยแผ่พระธรรม
3. ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับบทบาทของภิกษุณี: หลายคนยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับบทบาทของภิกษุณี และมองว่าภิกษุณีมีสถานะต่ำกว่าภิกษุ
4. การยอมรับทางสังคม: ในหลายสังคม ภิกษุณียังไม่ได้รับการยอมรับในฐานะนักบวชอย่างเต็มที่ เทียบเท่ากับภิกษุ สังคมอาจมองว่าการบวชเป็นเรื่องของผู้ชายมากกว่า และมีอคติเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในศาสนา
5. กฎหมายและนโยบาย: ในหลายประเทศ กฎหมายและนโยบายยังไม่รองรับสถานะของภิกษุณีอย่างชัดเจน ทำให้ภิกษุณีขาดการคุ้มครองทางกฎหมาย และประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต
6. โครงสร้างสงฆ์: โครงสร้างสงฆ์แบบดั้งเดิม (เถรวาท) มักให้ความสำคัญกับภิกษุมมากกว่าภิกษุณี ทำให้ภิกษุณีมีอำนาจและโอกาสน้อยกว่าในการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสงฆ์
7. ทรัพยากร: ภิกษุณีมักขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นในการปฏิบัติธรรม เช่น สถานที่ปฏิบัติธรรม วัสดุอุปกรณ์ และการสนับสนุนทางการเงิน

หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรี

1. ความเสมอภาคในฐานะมนุษย์: พระพุทธองค์ทรงสอนว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิที่จะแสวงหาความสุขและหลุดพ้นจากทุกข์ได้เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง
2. การพัฒนาตนเอง: พระพุทธศาสนาสอนให้ทุกคนพัฒนาตนเองทั้งทางด้านปัญญา ศีล และสมาธิ ซึ่งเป็นสิ่งที่สตรีทุกคนสามารถทำได้เช่นเดียวกับบุรุษ
3. ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา: หลักธรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นสิ่งที่สตรีทุกคนควรมี เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น
4. การไม่แบ่งแยก: พระพุทธศาสนาไม่แบ่งแยกผู้คนตามเพศ เชื้อชาติ หรือชนชั้น แต่เน้นที่การกระทำและผลของการกระทำ
5. การให้ความสำคัญกับปัญญา: พระพุทธศาสนาสอนให้ใช้ปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ไม่ยึดติดกับความเชื่อที่ผิดๆ หรืออคติทางเพศ

แรงบันดาลใจจากภิกษุณีสู่การต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี

ภิกษุณี: ผู้บุกเบิกแห่งการบรรลุธรรม ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา บทบาทของภิกษุณีนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคม แม้ว่าในปัจจุบันสถานะของภิกษุณีในหลายสังคมจะถูกจำกัดและมองข้าม แต่เรื่องราวของภิกษุณีเหล่านั้นก็ยังคงเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้หญิงทั่วโลกในการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมทางเพศ

พระพุทธองค์ทรงเปิดโอกาสให้สตรีได้บรรลุธรรมสูงสุดเช่นเดียวกับบุรุษ โดยการอนุญาตให้มีการบวชเป็นภิกษุณี ภิกษุณีเหล่านี้ได้ศึกษาพระธรรม ฝึกปฏิบัติ และบรรลุธรรมชั้นสูงได้หลายท่าน ตัวอย่างเช่น พระอุบลวัณณา ซึ่งเป็นภิกษุณีที่มีปัญญาเฉียบแหลม การที่ภิกษุณีสามารถบรรลุธรรมได้แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการบรรลุธรรมนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเพศชาย แต่ผู้หญิงก็สามารถบรรลุธรรมได้เช่นกัน นี่เป็นการปฏิเสธความเชื่อที่ว่าผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชายในทางธรรม

บทบาทของภิกษุณีในการพัฒนาสังคม

ภิกษุณีไม่เพียงแต่เป็นผู้ปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมอีกด้วย ได้แก่

1. การศึกษา: ภิกษุณีหลายรูปเป็นผู้มีความรู้และสามารถสอนพระธรรมให้กับผู้อื่นได้ ทำให้เกิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง
2. การดูแลสุขภาพ: ภิกษุณีหลายรูปมีความรู้ด้านสมุนไพรและการแพทย์แผนไทย ทำให้สามารถดูแลสุขภาพของผู้อื่นได้
3. การให้ความช่วยเหลือสังคม: ภิกษุณีหลายรูปได้ให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน เช่น การให้ทาน การดูแลผู้ป่วย และการให้คำปรึกษา
4. แรงบันดาลใจจากภิกษุณีสู่การต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีเรื่องราวของภิกษุณีเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้หญิงทั่วโลกในการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมทางเพศ
5. ความสามารถของผู้หญิง: ภิกษุณีได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าผู้หญิงมีความสามารถในการบรรลุธรรมและทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ไม่น้อยไปกว่าผู้ชาย
6. เป็นแบบอย่างที่ดี: ภิกษุณีเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมและปัญญา
7. สร้างแรงบันดาลใจให้กล้าที่จะฝัน: เรื่องราวของภิกษุณีทำให้ผู้หญิงกล้าที่จะฝันและตั้งเป้าหมายในชีวิตที่สูงขึ้น

บทสรุป

สิทธิสตรีในกรณีอุปสมบทภิกษุณีในพุทธศาสนาเถรวาทนั้นการตีความนั้น 1) เชิงพุทธปรัชญาตามหลักอิสรภาพทางจิตวิญญาณ พระพุทธศาสนามุ่งเน้นการพ้นทุกข์ของสรรพสัตว์โดยไม่จำกัดเพศ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “สตรีก็สามารถบรรลุธรรมได้เช่นเดียวกับบุรุษ” ซึ่งแสดงถึงแนวคิดที่เปิดกว้างและสนับสนุนความเท่าเทียมหลักอนัตตาและอวิชชา หากเพศเป็นเพียงเงื่อนไขของสังขาร การจำกัดสิทธิของผู้หญิงในการบวชอาจไม่สอดคล้องกับหลักอนัตตา (ไม่มีตัวตนที่แท้จริง) และอวิชชา (ความไม่รู้ที่นำไปสู่การยึดมั่นในรูปแบบที่ไม่จำเป็น) การอนุญาตให้ภิกษุณีบวชในสมัยพุทธกาล แม้พระพุทธเจ้าจะทรงตั้งเงื่อนไข 8 ประการสำหรับภิกษุณีสงฆ์ แต่ก็ทรงอนุญาตให้มีการอุปสมบทของภิกษุณี ซึ่งสะท้อนถึงการยอมรับในศักยภาพของสตรีในการปฏิบัติธรรม 2) การตีความในเชิงสิทธิมนุษยชนหลักความเสมอภาค (Equality) การห้ามไม่ให้ผู้หญิงบวชถือเป็นการเลือกปฏิบัติตามเพศ ซึ่งขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนที่เน้นความเสมอภาคและสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ สิทธิในการเข้าถึงการปฏิบัติธรรม เพื่อให้สตรีมีโอกาสบวชและปฏิบัติธรรมในระดับเดียวกับภิกษุ

หากเราเห็นความสำคัญในบรมพุทธานุญาตของพระพุทธเจ้า ที่ทรงประทานให้กับสตรี การนำจุดมุ่งหมายสูงสุด ที่พระพุทธเจ้าทรงประทานให้แก่สตรีมาถือเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญที่สุดแล้ว สังคมปัจจุบัน กระแสสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิสตรีเริ่มมีการตื่นตัวมากจึงเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาว่า

การนำแนวคิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสตรีไทย มีสิทธิที่จะบวชเป็นภิกษุณีในพระพุทธศาสนาได้หรือไม่ ซึ่งถือเป็นเสรีภาพของการนับถือศาสนา ตามที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครอง ไม่ว่าจะตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนและตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การที่สตรีไทยควรที่จะมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา และมีสิทธิในการเลือกบวชเป็นภิกษุณีในพระพุทธศาสนา ถือเป็นสิทธิอันชอบธรรม ที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครอง ก็ยังคงมีการกีดกันสตรีเข้าสู่พื้นที่ทางพุทธศาสนาอยู่ ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติทางกฎหมาย หรือจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งจะศึกษาในประเด็นขั้นตอนทางกฎหมายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. (2528). *มาตสตรียในพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: บริษัทสามัคคีสาส์น จำกัด.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ชาญเสน (2539). *การพัฒนาสตรีในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: บริษัทส่องสยาม จำกัด.
- พระไตรปิฎก ฉบับบาลีสยามรัฐ. *วินัยปิฎก จุลวรรค เล่มที่ 10*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.84000.org/tipitaka/>. [15 มกราคม 2568].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2500). *มหาจุฬาเตปิฎก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากมล ถาวโร (มั่งคำมี). (2550). *การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของสตรีในพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทสตรีในสังคมไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต) และคณะ. (2544). *สตรีในพระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ ในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้เขียนบทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์แล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบทหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 3 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ มีดังนี้

1. **ภาษา** เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. **การพิมพ์** ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)

3. **จำนวนหน้า** บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมลของผู้เขียนหลักและร่วม

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์

อย่างต่อเนื่องกันไม่ควรเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา จำนวนไม่เกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งื่อนำมาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผล ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.10 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง

2.2 ผู้แต่ง

2.3 บทนำ

2.4 เนื้อหา

2.5 บทสรุป

2.6 บรรณานุกรม

3. บทวิจารณ์หนังสือ

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือ

3.2 ชื่อผู้วิจารณ์

3.3 บทวิจารณ์

3.4 บรรณานุกรม

4. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับงานวิชาการข้างต้น

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่งานวิจัยในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วาระการตีพิมพ์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ srisuvarna2567@gmail.com
- สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 249 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. 062 697 8932

การเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

การรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อเอกสารบรรณานุกรม สำหรับบทความภาษาไทย หรือ References สำหรับบทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้รูปแบบการเขียนแบบ APA V.6 (American Psychological Association) ตัวอย่างการเขียนมีดังนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)./สถานที่พิมพ์./ผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระมหาสุทนต์ อาภาภโร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

Potter, M.E. (1990). *The Competitive advantage of nations*. New York: Free Press.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่หรือเล่มที่./ (ฉบับที่ (ถ้ามี))./เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ชัยณรงค์ ศรีมันตะ. (2563). ธรรมชาติมนุษย์ในปรัชญาโทมัส ฮอบส์ *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(1), 48-72.

Foster, W.P. (2004). The decline of the local a challenge to educational leadership. *Education Administration Quarterly*, 40(2), 176-191.

วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ชื่อสาขาวิชา./คณะ./ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหินในห้องเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Shim, W. J. (1996). Contamination and bioaccumulation of tributyltin and triphenyltin compounds in the Chinhae Bay system. *Korea. Master's thesis*. Department of Oceanography, Seoul National University.

บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)

ชื่อผู้แต่ง. ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา/วัน/เดือน/ปี.

ตัวอย่าง

พรรณี บัวเล็ก. พัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:<http://research.krirk.ac.th/pdf>. [25 ธันวาคม 2555]

จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์ร่วมสมัย พัฒนาจิตใจและสังคม

Published by
Program in Buddhism, Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
<http://www.spmcu.ac.th>

